

Poredbena frazeologija u nastavi inojezičnoga hrvatskoga

Jukić, Sandra

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:690274>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-20**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET**

Sandra Jukić

**Poredbena frazeologija u nastavi inojezičnoga
hrvatskoga**

(DIPLOMSKI RAD)

Rijeka, 2016.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Sandra Jukić
Matični broj: 0009061095

Poredbena frazeologija u nastavi inojezičnoga
hrvatskoga

DIPLOMSKI RAD

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost

Mentorica: dr. sc. Željka Macan, viša lektorica

Rijeka, 29. lipnja 2016.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Frazeologija i frazem	4
2.1. Osnovne značajke frazema	6
3. Poredbena frazeologija i poredbeni frazemi	8
3.1. Strukturni aspekt poredbenih frazema	8
3.2. Paradigmatičnost poredbenih frazema	9
3.3. Sintaktički aspekt poredbenih frazema	9
3.4. Semantički aspekt poredbenih frazema	10
4. Glotodidaktika i frazeodidaktika.....	11
5. Frazeologija u nastavi inojezičnoga hrvatskoga	16
5.1. Poredbena frazeologija u nastavi inojezičnoga hrvatskoga.....	16
5.2. Prijedlog frazeodidaktičkoga pristupa na primjeru poredbenih frazema	17
5.2.1. Poredbeni frazemi na temeljnome stupnju.....	18
5.2.1.1. Frazeološke vježbe za temeljni stupanj.....	20
5.2.1.2. Popis hrvatskih poredbenih frazema za temeljni stupanj	22
5.2.2. Poredbeni frazemi na samostalnome stupnju	26
5.2.2.1. Frazeološke vježbe za samostalni stupanj.....	27
5.2.2.2. Popis hrvatskih poredbenih frazema za samostalni stupanj	28
5.2.3. Poredbeni frazemi na naprednome stupnju	34
5.2.3.1. Frazeološke vježbe za napredni stupanj.....	35
5.2.3.2. Popis hrvatskih poredbenih frazema za napredni stupanj.....	37
6. Zaključak.....	41
7. Sažetak	43
8. Literatura	44
9. Rječnik hrvatskih poredbenih frazema	48

1. Uvod

Frazeologija je jezikoslovna disciplina koja proučava frazeološka sredstva jezika, ali i svjedoči o kulturi jednoga i(li) više naroda. Stoga se njezina važnost ogleda i u utjecaju na jezičnu kompetenciju u cijelosti. Osim u nastavu hrvatskoga kao prvoga jezika, potrebno ju je uključiti i u nastavu hrvatskoga kao drugoga i(li) stranoga jezika. Na taj se način utječe ne samo na razvoj jezične, već i na razvoj međukulturalne kompetencije. Frazeodidaktika kao disciplina kojoj je u središtu interesa stjecanje i razvijanje frazeološke kompetencije istovremeno je i područje na kojemu je potrebno provesti sustavna istraživanja, kako u nastavi prvoga jezika, tako i u nastavi drugoga i(li) stranoga jezika. Pritom je usvajanje frazema u prvome jeziku proces koji bi trebalo uzeti u obzir i u nastavi drugoga i(li) stranoga jezika. Frazeologije pojedinih jezika imaju puno toga zajedničkoga i to svakako utječe na razvoj različitih vrsta kompetencija (u prvome redu jezične i međukulturalne).

Postavlja se pitanje kako pristupiti frazemima u nastavi hrvatskoga kao drugoga i(li) stranoga jezika i kako ih uključiti u nastavni proces. U ovome će se radu predstaviti prijedlog frazeodidaktičkoga pristupa na primjeru poredbenih frazema. Poredbeni su frazemi pogodni za poučavanje od temeljnoga stupnja učenja jer imaju prihvatljivu konstrukciju, a kao nastavni se sadržaj mogu uskladiti i s jezičnim razvojem korisnika. Velik je broj poredbenih frazema sa zoonimskom i somatskom sastavnicom što je u skladu s nastavnim sadržajima na području leksika na temeljnome stupnju.

Poseban doprinos hrvatskoj poredbenoj frazeologiji predstavlja rad Željke Fink-Arsovski „Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra“ (2002.). Autorica analizira odnos između poredbene frazeologije i poredbe te analizira poredbene frazeme s nekoliko različitih aspekata – strukturnoga, sintaktičkog i semantičkog – uz paradigmatičnost i konceptualnu analizu poredbenih frazema.

Poseban dio rada predstavlja „Priručni rječnik hrvatske poredbene frazeologije“ koji se nalazi u posljednjemu poglavlju.

U ovome će se radu predstaviti prijedlog frazeodidaktičkoga pristupa obradi hrvatskih poredbenih frazema u nastavi hrvatskoga kao drugoga i(li) stranoga jezika i to u prvome redu s obzirom na kriterije koji su relevantni za izbor odgovarajućih frazema za pojedine stupnjeve. Osim toga, ponudit će se nekoliko mogućih vježbi te popis frazema za svaki od stupnjeva učenja hrvatskoga kao drugoga i(li) stranoga jezika.

Rad se sastoji od nekoliko dijelova. Nakon uvodnoga dijela slijedi pregled bavljenja frazeologijom kao jezikoslovnom disciplinom s posebnim osvrtom na poredbenu frazeologiju te značajke poredbenih frazema. Slijedi pregled bavljenja frazeodidaktikom, u prvome redu na području poučavanja drugoga i(li) stranoga jezika. Središnji je dio rada posvećen poredbenoj frazeologiji u nastavi hrvatskoga kao drugoga i(li) stranoga jezika. Taj je dio podijeljen na nekoliko manjih cjelina s obzirom na stupnjeve učenja: temeljni, samostalni i napredni stupanj. Za poučavanje su frazema u ovome radu uspostavljeni kriteriji za odabir istih: 1. sastavnice su frazema u skladu s obradbom leksičkih tema prema Zajedničkom europskom referentnom okviru za jezike, 2. gramatičke su značajke sastavnica frazema u skladu s jezičnim razvojem korisnika, 3. strukturni je aspekt frazema u skladu s jezičnim razvojem korisnika. Navedeni su kriteriji primjenjivi na svakome od stupnjeva. Za svaki se od stupnjeva donosi i pregled frazeoloških vježbi. Brojne su mogućnosti za stvaranje različitih vrsta vježbi za nastavu frazeologije, stoga je temeljna svrha predloženoga da služi kao poticaj za stvaranje novih vježbi. Od posebne je važnosti da su one prilagođene pojedinome stupnju učenja. U radu je predložen popis frazema za svaki pojedini stupanj, ali treba naglasiti da on nije konačan te da se uvijek treba prilagoditi potrebama i mogućnostima korisnika. U završnome se dijelu nalazi zaključak te popis literature. U prilogu je ovoga rada i Rječnik

hrvatskih poredbenih frazema. Osim frazema navedenih u Rječniku, navodi se i nekoliko frazema koji u određenome dijelu rada služe kao primjer.

Cilj je ovoga rada ponuditi osnovu za daljnja istraživanja na području frazeodidaktike, posebice u poučavanju hrvatskoga kao drugoga i(li) stranoga jezika. Budući da je frazeologija važna za stjecanje jezične i međukulturalne kompetencije, ne treba je nikako zanemariti u nastavi jezika općenito. Treba pronaći pravi način i metode za uključivanje frazeologije u nastavu stranih jezika, pa tako i hrvatskoga kao drugoga i(li) stranoga jezika.

2. Frazeologija i frazem

Termin frazeologija dolazi od grč. *phrásis* 'izraz' + *lógos* 'riječ, govor' i ima dva značenja. „Prvo se odnosi na lingvističku disciplinu, na znanost o ustaljenim izrazima čvrste strukture, koji se mogu izučavati u okviru jednoga ili više jezika odnosno samo na teoretskom planu. Drugo predstavlja ukupnost frazema raspoređenih prema različitim kriterijima¹“ (Fink-Arsovski 2002: 5).

Frazeologija je relativno mlada znanstvena disciplina. Iako njezini početci sežu u daleko XVI. stoljeće, kada su se počele sakupljati narodne izreke i uzrečice, frazeologija kao samostalna znanstvena disciplina počinje postojati tek u XX. stoljeću. Za njezino su odjeljivanje od leksikologije zaslužni ruski jezikoslovci, i to V. V. Vinogradov koji je 1947. godine izdao rad „Osnovni tipovi frazeoloških jedinica u ruskom jeziku“. Zahvaljujući njemu, frazeologija se u Sovjetskome Savezu počinje razvijati uz leksikologiju, a ne više unutar nje. Vinogradov tako postaje utemeljitelj slavenske frazeologije. Razvoju frazeologije kao samostalne jezikoslovne discipline pridonijeli su i drugi jezikoslovci, kao primjerice Otto Jespersen, Albert Sechehaye i Charles Bally.

Za početak razvoja frazeologije u hrvatskome jezikoslovlju zaslužna je Antica Menac. Važan je njezin rad „O strukturi frazeologizma“ iz 1971. godine u kojemu „autorica određuje predmet istraživanja i osnovna obilježja promatrane jezične jedinice udarajući temelje Zagrebačke frazeološke škole koja je zaslužna za osamostaljivanje frazeologije kao jezikoslovne discipline te razvoj i promicanje hrvatske frazeologije u svijetu“ (Kovačević 2012: 4). Kao rezultat rada na području frazeologije počeli su nastajati frazeološki rječnici, pa tako 1979. i 1980. godine u redakciji Antice Menac izlazi „Rusko-hrvatski ili

¹ Različiti su kriteriji prema kojima se frazemi svrstavaju u skupine: prema komponentama određenog semantičkog polja (zoonimna frazeologija, somatska frazeologija), prema podrijetlu i proširenosti upotrebe (internacionalna frazeologija, nacionalna frazeologija), prema vremenskoj raslojenosti (arhaična frazeologija), prema područnoj raslojenosti (dijalektalna frazeologija, regionalna frazeologija) itd. (Usp. Fink-Arsovski 2002: 5).

srpski frazeološki rječnik“, a 1982. godine izlazi „Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika“ Josipa Matešića. Nakon toga otvara se put mnogim drugim jezikoslovcima i leksikografima te se stvara velik broj frazeoloških rječnika različitoga tipa.

Osnovna jedinica frazeološkog sustava nije u hrvatskome oduvijek nosila naziv frazem. Njemu je prethodio naziv frazeologizam koji je nastao prema terminu iz ruskoga jezika. Danas se u hrvatskome jezikoslovlju ustalio naziv frazem. Pored termina frazem mogu se susresti i neki drugi poput: *idiom*, *idiomatska fraza*, *ustaljeni izraz*, *ustaljena kolokacija*, *ustaljena fraza*, *frazeološka jedinica*, *frazeologem*, *frazeologizam* itd. U radu će se koristiti u frazeološkoj literaturi danas uvriježeni termin frazem.

Od Vinogradova do danas mnogi su jezikoslovci pokušali dati što bolju definiciju frazema. „Vinogradov kao bitnu značajku frazema izdvaja preneseno i slikovito značenje, ekspresivnost, nezamjenjivost bilo koje od frazeoloških sastavnica njegovim sinonimom“ (Kovačević 2012: 9). Josip Matešić (1982: VI) definira frazeme kao „jedinice jezika značenjskoga karaktera koje se kao cjelina reproduciraju u govornom aktu, raspoložujući pri tome najmanje dvjema punoznačnim (autosemantičkim) riječima, od kojih barem jedna upućuje na semantičku pretvorbu, jedinice koje, zbog sposobnosti uklapanja u kontekst, poput svake druge riječi, mogu vršiti sintaktičku ulogu u rečenici.“ Matešić (ibid) naglašava da iz te definicije proizlazi: „1. reproduciranje – znači da se frazem pojavljuje u gotovu obliku, kao čvrsta veza riječi ustaljena dugom upotrebom; 2. formalno ustrojstvo – neraščlanjiv skup riječi, od kojih su najmanje dvije punoznačne (autosemantičke); 3. idiomatičnost – semantička pretvorba najmanje jednoga člana čvrstoga skupa riječi, tako da značenje frazema nikada ne odgovara zbroju značenja njegovih članova; 4. uklapanje u kontekst – frazem se u rečenici pojavljuje kao njezin prosti član, tj. frazem nije skup riječi u vidu vlastitoga teksta.“ Na sličan način frazeme je odredila i Antica Menac (2007) koja navodi četiri osnovne značajke frazema, a njih ističe i

Kovačević (2012: 9): „1. ne stvara se u govornom procesu nego se reproducira u gotovom obliku; 2. ima stalan sastav i raspored sastavnica; 3. značenje mu se obično ne izvodi iz značenja sastavnica jer one, ili barem neke od njih, doživljavaju semantičku pretvorbu, 4. uklapa se u rečenicu kao njezin sastavni dio“. Željka Fink-Arsovski (2002: 6) pak kaže da se frazem „sastoji od najmanje dviju sastavnica (od dviju autosemantičkih ili od kombinacije autosemantičke i sinsemantičke) koje karakterizira cjelovitost i čvrsta struktura.“

2.1. Osnovne značajke frazema

Kao što je već spomenuto, frazemi su veze riječi koji doživljavaju semantičku preobliku. Semantička preoblika ili desemantizacija frazema može biti potpuna i djelomična. Potpuna desemantizacija „znači da su sve komponente u sastavu frazema semantički preoblikovane, tj. da se frazeološko značenje izražava na posve drugačiji način, da se pri definiranju frazema ne služimo ni jednom frazeološkom sastavnicom (npr. *dok si rekao keks* u značenju 'vrlo brzo, velikom brzinom')“ (Fink-Arsovski 2002: 7). Djelomična desemantizacija podrazumijeva da je samo „dio komponenata izgubio svoje prvotno leksičko značenje, pa se nedesemantizirane komponente najčešće upotrebljavaju i u određivanju frazeološkoga značenja (npr. *raditi na crno* u značenju 'raditi mimo zakonskih propisa, ilegalno raditi')“ (ibid). S obzirom na stupanj desemantizacije, razlikuje se frazeologija u užemu smislu i frazeologija u širem smislu. Postoje izrazi koji se uopće ne desemantiziraju, ne sadrže slikovitost, ekspresivnost i konotativno značenje. Takvi izrazi pripadaju frazeologiji u širem smislu. Najčešće je riječ o terminima ili pojmovima iz različitih područja (*jaje na oko, morski pas* i sl.).

Govoreći o strukturi, frazeme dijelimo u četiri skupine². Prvu skupinu čine frazemi fonetske riječi. Takvi se frazemi sastoje od jedne autosemantičke i jedne ili više sinsemantičkih riječi koje čine jednu akcenatsku cjelinu. Uglavnom se sastoje od imenice i prijedloga ili čestice: *s nogu, od pamtivijeka, u principu, ni govora, ni slovca* i sl. Drugu skupinu čine skupovi riječi, tj. frazemske sintagme, koje se sastoje od „najmanje dviju autosemantičkih riječi s najmanje dvjema akcenatskim cjelinama“ (ibid: 8). Razlikuju se još i zavisni i nezavisni skupovi riječi. U zavisne skupove riječi ubrajaju se imenički skupovi (*živa enciklopedija, zadnja rupa na svirali*), glagolski skupovi (*nositi glavu u torbi, otvoriti vatru na koga*), i pridjevski skupovi (*brz na šakama, škrt na riječima*). Nezavisni skupovi riječi su oni čije sastavnice nisu u gramatički zavisnom odnosu (*jasno i glasno, ni pet ni šest*). Treću skupinu čine frazemi sa strukturom rečenice: *pojeo vuk magarca, kocka je bačena, prošla baba s kolačima*. U četvrtu se skupinu svrstavaju frazemske polusloženice: *tata-mata, rekla-kazala, šuć-muć pa prolij* i sl.

Frazemi mogu biti različitoga podrijetla. Antica Menac (2007: 16) govori o nacionalnim frazemima nastalima u jeziku u kojemu se i rabe (npr. *čekati kao ozebao sunce koga, kud puklo da puklo*) te o posuđenim frazemima koji su nastali u nekome drugom jeziku, ali su prilagođeni jeziku koji ih je posudio (npr. *alfa i omega*³, *pitanje života i smrti*⁴). Autorica također navodi i važnost izvora iz kojih su frazemi preuzeti te govori o frazemima nastalim na temelju citata iz književnih i drugih djela (*tko bi gori, eto je doli; biti ili ne biti*), frazemi preuzeti iz narodne književnosti (*čiča miča, gotova priča*) te frazemi nastali determinologizacijom⁵ i frazeologizacijom.

² Fink-Arsovski (2002: 8) navodi da se većina frazeologa opredijelila za trostupanjku podjelu.

³ Prema lat. *alfa et omega*.

⁴ Prema eng. *a matter of life and death*.

⁵ Tu se ubrajaju frazemi čije je podrijetlo iz različitih znanosti (*svesti / svoditi na zajednički nazivnik, kratki spoj*), glazbe (*davati ton, svirati prvu violinu*), kazališta (*igrati glavnu ulogu, posljednji čin*), sporta (*u posljednjoj rundi, dobiti žuti karton*), pomorstva (*punim jedrima naprijed, ploviti protiv struje*).

3. Poredbena frazeologija i poredbeni frazemi

U književnosti je već ustaljen pojam poredbe kao stilske figure – figure misli. Poredba sadrži dva člana: ono što se uspoređuje i ono s čime se uspoređuje. Da bi poredba bila moguća, među članovima mora postojati barem jedan zajednički sem⁶. U podlozi se poredbe nalazi i slikovitost koja je i jedna od značajki frazema i stoga ne čudi što poredbe prelaze u frazeološki fond čineći poredbenu frazeologiju.

3.1. Strukturni aspekt poredbenih frazema

Struktura poredbenih frazema može biti dvodijelna i trodijelna. Trodijelni se poredbeni frazemi sastoje od dijela koji se uspoređuje (A-dijela), poredbenoga veznika (B-dijela) i dijela s kojim se uspoređuje (C-dijela). U dvodijelnih frazema izostaje dio koji se uspoređuje (A-dio), pa se sastoje od B-dijela i C-dijela. U službi se poredbenoga veznika najčešće javlja veznik *kao*, ali se uz njega koristi i veznik *poput*. Uporabom se veznika *poput* ne mijenja značenje, ali se mijenja oblik C-dijela jer veznik *poput* zahtijeva uporabu genitiva. U poredbenoj su frazeologiji brojniji frazemi s trodijelnom strukturom. Među njima su zastupljeni frazemi sa strukturom skupa riječi i frazemske rečenice. Što se tiče frazema sa strukturom skupa riječi, govori se o glagolskim, pridjevskim, priložnim, imeničkim i zamjениčkim tipovima. Fink-Arsovski (2002: 12-20) donosi pregled svih tipova i podtipova frazema trodijelne⁷ i

⁶ Sem je najmanja jedinica značenja koja se ostvaruje u sastavu semema. (izvor: http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=dIZgXxA%3D, lipanj 2016.)

⁷ Fink-Arsovski (2002: 12) izdvaja trodijelne poredbene frazeme sa strukturom skupa riječi, analizira svaki od njih i u njima dodaje podtipove. Npr. unutar glagolskih frazema sa strukturom skupa riječi, izdvaja još 19 strukturnih podtipova (glagol + poredbeni veznik + imenica, glagol + poredbeni veznik + prijedlog + imenica itd.).

dvodijelne strukture. Dvodijelni⁸ strukturni tip može biti izražen fonetskom riječju (*kao u priči*) i skupom riječi (*kao otvorena knjiga*).

3.2. Paradigmatičnost poredbenih frazema

Paradigmatičnost frazema podrazumijeva njihovu promjenjivost u različitim kontekstima. Promijeniti se može jedna sastavnica, ali i sve sastavnice frazema. S obzirom na to, govori se o trima vrstama paradigmatičnosti: nultoj, djelomičnoj i potpunoj. Nulta se paradigmatičnost odnosi na frazeme koji se ne mijenjaju u kontekstu (npr. *kao grom, tišina kao u grobu*). Djelomična se paradigmatičnost očituje u frazemima u kojima se mijenja jedna sastavnica (npr. *kao lud, kao ludi, kao lude*), dok se u potpunoj paradigmatičnosti sastavnice frazema mogu neograničeno mijenjati. U poredbenih se frazema ne može govoriti o potpunoj paradigmatičnosti jer se nikada ne mogu promijeniti sve sastavnice, B-dio je, naime, uvijek nepromjenljiv.

3.3. Sintaktički aspekt poredbenih frazema

Poredbena frazeologija, kao i frazeologija općenito, postaje dijelom rečeničnoga ustrojstva uvrštavanjem u diskurs. Pri tome je presudno i kategorijalno značenje frazema koje je određeno načinom izražavanja frazeološkoga značenja. Tako su, primjerice, glagolski poredbeni frazemi glagolski i prema svojem kategorijalnom značenju i prema svojoj strukturi: značenje frazema *vratit će se (vratilo se) kao bumerang* komu što 'vratit će se istom mjerom *komu što*, osvetit će se *komu što*' izraženo je glagolom i takvi se frazemi uvrštavaju u rečenicu u predikatnoj funkciji. Međutim, ne poklapaju se

⁸ U analiziranom je korpusu pronađen puno manji broj poredbenih frazema s dvodijelnom strukturom. Riječ je, primjerice, o imeničkim frazemima sa strukturom fonetske riječi čiji su podtipovi: poredbeni veznik + imenica i poredbeni veznik + prijedlog + imenica.

uvijek kategorijalno i strukturno značenje frazema. Primjerice, u dvodijelnih frazema u kojima se bilježi kolokacija struktura može biti imenička, a oni su prema svomu kategorijalnom značenju priložni: *kao furija* [ući, izaći i sl.] ima značenje 'naglo (velikom brzinom) i vrlo ljutito [ući, izaći i sl.]'. Isto je i u nekih imeničkih frazema bez kolokacije: *kao kec na deset* (desetku) u značenju 'u pravi čas, pravovremeno'.

3.4. Semantički aspekt poredbenih frazema

Semantička analiza frazema obuhvaća frazeološko značenje, njihovo podrijetlo, motivaciju i sl. Semantički se aspekt poredbenih frazema odnosi u prvome redu i na stupanj desemantizacije pojedinih frazemskih sastavnica. U većini je poredbenih frazema A-dio nedesemantiziran. Primjerice, značenje je frazema *dobar kao duša* 'jako dobar', a značenje je frazema *marljiv kao crv* 'jako marljiv'. Međutim, desemantizacija C-dijela u poredbenih je frazema nešto drukčija nego u ostalih. Njegova je funkcija intenziviranje značenja A-dijela, pa tako frazem *oštar kao britva* ne znači samo 'oštar' već 'jako oštar'.

4. Glotodidaktika i frazeodidaktika

Teorija nastave stranih jezika naziva se glotodidaktika. Grana je primijenjene lingvistike unutar koje se i razvijala od svojega nastanka. Jelena Mihaljević Djigunović (2013: 472) upozorava na interdisciplinarni karakter glotodidaktike: „Istraživačke teme kojima se glotodidaktika bavi po svojoj prirodi zahtijevaju interdisciplinarnan pristup, što je vidljivo u istraživačkim postupcima, instrumentima, te interpretaciji i relevantnosti rezultata“. U Hrvatskoj se glotodidaktika počela razvijati 70-ih godina XX. stoljeća. Godine 1971. počinje izlaziti časopis „Strani jezici“ s ciljem unaprjeđenja nastave stranih jezika. Mirjana Vilke napisala je 1975. doktorsku disertaciju koja se smatra prvom eksperimentalnom glotodidaktičkom studijom. Sljedeće je godine osnovano Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku⁹ unutar kojega je postojala Sekcija za glotodidaktiku. Godine 1977. na Filozofskome je fakultetu u Zagrebu osnovan magistarski znanstveni studij metodike nastave stranih jezika. Time je započelo obrazovanje budućih istraživača, ali i doktoranada, iz područja glotodidaktike¹⁰.

Metodika poučavanja frazema naziva se frazeodidaktika. Budući da je frazeologija i sama vrlo mlada jezikoslovna disciplina, frazeodidaktika je područje na kojemu je potrebno provesti sustavna istraživanja i primijeniti ih u nastavnoj praksi. Osim u nastavi prvoga jezika, istraživanja su potrebna i u nastavi stranih jezika pa shodno tomu i hrvatskoga kao drugoga i(li) stranoga jezika. Frazemi su sastavni dio jezika i komunikacije te su stoga prisutni i u svakodnevnoj jezičnoj uporabi u različitim kontekstima. Razvoj je frazeološke kompetencije u materinjemu jeziku u skladu s općim kognitivnim razvojem te se frazemi usvajaju u najranijoj dobi. Djeca koriste i razumiju frazeme već u

⁹ Tadašnji je naziv bio Društvo za primijenjenu lingvistiku Hrvatske.

¹⁰ Na Filozofskome je fakultetu u Zagrebu 2006. godine osnovan Poslijediplomski doktorski studij glotodidaktike.

vrtićkoj dobi¹¹. Učenje je frazema, posebice značenja frazema, postupan proces. Djeca se s prenesenim značenjem susreću već u dječjim simboličkim¹² igrama. Jelena Kuvač Kraljević i Mirjana Lenček (2012: 27) govore da „Predškolska djeca posjeduju predodžbe o frazemima, no te su predodžbe manje sofisticirane nego kod odraslih. Najranija ovladavanja frazemima temelje se na fizičkoj sličnosti.“ Autorice naglašavaju da preneseno značenje frazema mora biti pohranjeno u dječjem mentalnom leksikonu te da se takva značenja uče kao cjelina.¹³ Pri učenju značenja frazema veliku ulogu igra stupanj njihove desemantizacije. Potpuno desemantizirane frazeme djeca će teže razumjeti nego djelomično desemantizirane. Stoga je u predškolskoj dobi težište na usvajanju prenesenoga značenja, a kasnije se, u skladu s jezičnim razvojem djeteta, povećava i frazeološka kompetencija.

Pođe li se od postulata kognitivne semantike prema Lakoffu i Johnsonu (1980), svijet se u prvome redu doživljava i konceptualizira metaforički. Potvrđuje to i slikovitost kao jedna od temeljnih značajki frazeologije u užem smislu. Potvrđena je i međujezična konvergencija, podudarnost na strukturnome i semantičkome planu, i to najprije kod somatizama, pa kod frazema koji potječu iz istoga kulturnoga kruga, iz klasične europske literature i onih koji su prošireni putem masovnih medija.

Materinji je jezik važan čimbenik pri učenju stranoga jezika – frazeologija materinjega jezika ima ključnu ulogu pri razumijevanju frazeologije stranoga jezika – stoga znanja o frazeologiji materinjega jezika treba intenzivno koristiti. I to iz dvaju razloga – prvi je da frazeologije pojedinih jezika imaju puno toga zajedničkoga, a drugi iz psihološko-kognitivnih razloga, prema kojima su

¹¹ U njemačkoj literaturi to potvrđuje „Lexikon-These“ koju je A. Häcki Buhofer postavila 1997.

¹² Kuvač Kraljević i Lenček (2012: 27) navode primjer igre pretvaranja ili igre u kojima djeca prvenstveno uče o objektima iz svoje okoline.

¹³ Autorice (2012: 27) se pozivaju na istraživanja koja su proveli Broderick te Gibbs i Abel.

frazemi sastavni dio leksika pojedinoga jezika i činjenica jezika koju se ne smije zanemariti, prisutna već u ranoj fazi usvajanja materinje jezika.

Različiti su stavovi o poučavanju frazeologije u nastavi stranih jezika. Neki autori, primjerice L. Zabrocki (1966), smatraju da bi se frazemi trebali poučavati tek na višim stupnjevima učenja određenoga jezika. Sonja Strmečki Marković¹⁴ (2010) smatra da se obradi frazema u nastavi posvećuje vrlo malo pažnje, a rezultat je toga činjenica da studenti izbjegavaju uporabu frazema i u pisanoj i u usmenoj komunikaciji. U nastavi kojoj je težište na razvijanju komunikacijske kompetencije važno je i razvijanje aktivne frazeološke kompetencije u neizvornih govornika. Saša Jazbec i Brigita Kacjan (2013) navode da u nastavi stranih jezika frazemi gotovo da i nisu zastupljeni. Rijetko se javljaju u udžbenicima stranih jezika za stupnjeve A1-B1. Čak se i na višim stupnjevima rijetko pojavljuju. Frazemi se eksplicitno navode i kao tema u ZEROJ-u¹⁵ (2005: 235) tek na stupnju C1: „Mogu prepoznati širok raspon idiomatskih izraza i kolokvijalizama te promjenu stila“.

Velik broj glotodidaktičara vidi mogućnost prezentacije frazeologije na nižem stupnju učenja za što se javljaju pozitivni primjeri¹⁶ iz prakse. Karina Giel (2014), poučavajući hrvatski kao drugi i strani jezik poljskim studentima, navodi da pri obradi hrvatskih pridjeva u nominativu jednine uporabu istih ilustrira frazemima: *zdrav kao bik*, *vjeran kao pas* i sl. Smatra da frazeme treba prilagoditi nastavnome materijalu i izbjeći situaciju da se student nađe pred nepoznatom gramatičkom formom. Elżbieta Rybicka (1990) pri poučavanju koristi primjere jednostavne forme i veze samostalnih dijelova govora, npr.

¹⁴ Autorica se posebno osvrće na problematiku poučavanja frazema u jezičnoj nastavi studija germanistike.

¹⁵ Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje – ZEROJ (eng. *Common European Framework of Reference for Languages*) objavljen je prvi puta 2001. (u Hrvatskoj 2005. godine). Izradilo ga je Vijeće Europe u suradnji s Udrugom jezičnih ispitnih centara u Europi i Europskom udrugom za kvalitetne jezične usluge. Cilj je ZEROJ-a bio objektivno opisati stupnjeve učenja stranih jezika u Europi.

¹⁶ Poljska autorica Karina Giel iznosi svoja iskustva s poučavanjem frazeologije gdje se studenti s frazeologijom susreću nakon dva mjeseca učenja jezika. Elżbieta Rybicka (1990) poučava frazeologiju stranoga (poljskoga) jezika od drugoga semestra učenja jezika.

imenica + veznik + imenica (*kost i koža*), glagol + imenica (*brojiti ovce*), pridjev + imenica (*lukava lisica*), veznik + broj + veznik + broj (*ni pet ni šest*). Najbolji su primjeri frazema oni čije su sastavnice već poznate studentima, koje su lako pamtljive i imaju neutralnu motivaciju. Isto tako je na početnome stupnju uz pojedine nastavne teme dobro uvoditi frazeme sa strukturom nezavisnog skupa riječi (*kost i koža*) jer njihova uporaba ne zahtijeva i poznavanje određenih odnosa upravljanja i(li) sročnosti. Na početnome je stupnju učenja dobro uključiti internacionalne frazeme (primjerice *trojanski konj*). Internacionalni su frazemi prisutni u više jezika i naroda, a postoje izravne posuđenice i frazemski kalkovi (v. u Turk 1994, 2013). Samim time, postoji mogućnost da su učenicima određeni frazemi otprije poznati i da će ih lakše usvojiti. Agnieszka Stryjecka (1998) govori o čimbenicima koji su važni za učenje frazema. Student bi trebao zadržati ne samo informacije o značenju određene veze riječi već i o njegovoj strukturi, što mu omogućuje razumijevanje, zapamćivanje i samostalno tvorenje obavijesti o frazemu¹⁷. Giel (2014) smatra da je 10 frazema po cjelini maksimalan broj koji učenik može savladati, a da bi idealno bilo 5 do 7 frazema.

Monika Šajánková (2007) smatra da pri odabiru frazema u poučavanju treba voditi računa o sljedećim elementima: frazeološkom minimumu i optimumu, komunikacijskim potrebama te čestoći uporabe pojedinih frazema. Važno je da učenici usvoje neki frazem, da ga koriste i razumiju njegovo značenje. Postoje sličnosti s metodama usvajanja leksika, ali frazemi zbog svojih posebnosti zahtijevaju i poseban didaktički pristup jer značenje frazema nije jednako zbroju značenja (prototipnih leksičkih i(li) prenesenih značenja) njegovih sastavnica. Šajánková napominje da je cilj ne samo razvijanje frazeološke kompetencije, već istovremeno i ostalih vještina (slušanja, čitanja, govorenja i pisanja) te njihova integracija u nastavu gramatike i leksika.

¹⁷ Slično je to opisao i Erhard (2007) koji smatra da se frazeološka kompetencija sastoji od dvaju dijelova – poznavanja značenja frazema i njihove uporabe u odgovarajućem kontekstu. Frazeološka kompetencija predstavlja i podlogu za stvaranje novih izraza, odnosno polazište za produktivnu frazeološku kompetenciju.

Šajánková (ibid) se poziva na koncept koji se temelji na trima koracima koje je predložio Petar Kühn (1987, 1992, 1994), a ona ga je dopunila fazom usustavljivanja: 1. otkriti frazem u tekstu, 2. otkriti značenje frazema, 3. usustavljivanje frazema, 4. uporaba frazema. Pri tome je važno razviti i osjetljivost na kontekst – znanje o logičnim jezičnim strukturama dio je imanentnih kompetencija, a znanje o logičnom ustrojstvu svijeta dio je znanja o svijetu – komunikacija treba rezultirati smislom. Šajánková (2007) smatra da je najučinkovitija metoda otkrivanje značenja frazema iz konteksta, iako to nije lako i za to treba vremena. Također, prezentacija frazema u više tekstova pruža cjelovitu informaciju o njegovu značenju i uporabi. Govoreći o ekvivalenciji u dvama jezicima, autorica zastupa stav da ona može biti dvosjekli mač, posebno kod frazema s istom ili sličnom frazemsom slikom, a različitim značenjem, ali i kod frazema koji nemaju frazeološki ekvivalent u ciljnom ili polazišnom jeziku.

5. Frazeologija u nastavi inojezičnoga hrvatskoga

Hrvatski se kao drugi i strani jezik u Hrvatskoj može učiti na većini sveučilišta i u školama stranih jezika. Poučava se i na inozemnim sveučilištima, u školama stranih jezika u inozemstvu, u okviru dopunske nastave hrvatskoga jezika i sl.

Ciljna skupina unutar koje je provedeno istraživanje u okviru ovoga rada su studenti dolazne mobilnosti na Sveučilištu u Rijeci, polaznici Programa Riječke kroatističke škole, i to Modula Inojezični hrvatski. Za skupine koje uče hrvatski kao drugi i(li) strani jezik na Riječkoj kroatističkoj školi karakteristično je da su one heterogene prema prvome jeziku polaznika kao i prema njihovima općejezičnim predznanjima.

5.1. Poredbena frazeologija u nastavi inojezičnoga hrvatskoga

Frazeološka je kompetencija važna i utječe na jezičnu kompetenciju u cijelosti. Komunikacija na stranome jeziku nije moguća bez frazeologije jer i frazemi pripadaju jezičnoj stvarnosti. Samim time postaju neizbježan dio sadržaja nastave stranih jezika koji je nemoguće zaobići i koji je s gledišta didaktike posebno zanimljiv. Stjecanje je i razvijanje frazeološke kompetencije dugotrajan proces. Postavlja se pitanje kako frazeologiju uvesti u nastavu hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika. U udžbenicima su za hrvatski kao drugi i strani jezik frazemi zastupljeni u vrlo maloj mjeri.

Ispitni katalog za provedbu državne mature iz hrvatskoga kao inoga jezika temeljni je dokument za Ispit iz poznavanja hrvatskoga jezika na razini B2. Ispit je namijenjen stranim studentima koji se žele upisati na hrvatska sveučilišta ili nastaviti školovanje u Hrvatskoj. U katalogu se navodi da govornik „može razumjeti poruke izrečene ili napisane češćim sinonimičnim riječima ili uobičajenim gramatičkim strukturama, koje iskazuju ne samo denotativno

značenje, nego i dodatna značenja. Razumije nekoliko različitih značenja čestih višeznačnih riječi ili frazema, razumije i tekstove pisane različitim registrima hrvatskoga standardnoga jezika.“¹⁸ Budući da je zastupljenost frazema u udžbenicima hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika vrlo mala, studenti imaju problema s razumijevanjem istih.

Pri poučavanju frazema ne treba zanemariti leksički i gramatički jezični razvoj studenata. Pitanje je koje bi frazeme trebalo uključiti u nastavne sadržaje i na koji način. Među poredbenim su frazemima najbrojniji oni sa zoonimskom sastavnicom, a prikladni su za poučavanje od početnoga stupnja jer se i na njemu unutar leksičkih tema obrađuju životinje. Na taj bi se način značenje leksema koji su dijelom nastavnih sadržaja intenziviralo u frazemu. Na početnome bi stupnju najprikladniji bili pridjevski, a na višim stupnjevima i glagolski poredbeni frazemi. Pridjevski su frazemi prikladni zato što nemaju visoku varijantnost, a u skladu su s jezičnim znanjem studenata i konstrukcija je frazema prihvatljiva očekivanomu stupnju predznanja i sposobnosti aktivne uporabe u kontekstu.

5.2. Prijedlog frazeodidaktičkoga pristupa na primjeru poredbenih frazema

U ovome će se radu predstaviti prijedlog frazeodidaktičkoga pristupa na primjeru poredbenih frazema na trima stupnjevima poznavanja hrvatskoga kao stranoga jezika. Prema ZEROJ-u (2005: 24) se razlikuju tri vrste korisnika: temeljni korisnik (A1 i A2 stupanj), samostalni korisnik (B1 i B2 stupanj) i iskusni korisnik (C1 i C2 stupanj). S obzirom na razine znanja¹⁹, u ovome će se

¹⁸ Preuzeto s: http://dokumenti.ncvvo.hr/Drzavna_matura/2014-06-06/ini_hrv_b2_katalog.pdf (travanj 2016)

¹⁹ Razine su znanja zapravo referentni stupnjevi. Svaki stupanj nosi i opisni naziv: A1 – pripremni stupanj, A2 – temeljni stupanj, B1 – prijelazni stupanj, B2 – samostalni stupanj, C1 – napredni stupanj, C2 – vrsni stupanj (ZEROJ 2005: 23).

radu govoriti o temeljnome stupnju (A1 i A2), samostalnome stupnju (B1 i B2) te o naprednome stupnju (C1 i C2). Za svaki će se od navedenih stupnjeva navesti kriteriji podjele frazema, primjeri frazema kao dijela nastavnoga sadržaja te frazeološke²⁰ vježbe.

5.2.1. Poredbeni frazemi na temeljnome stupnju

S obzirom na prethodno navedenu podjelu poredbenih frazema, za temeljni su stupanj utvrđeni sljedeći kriteriji:

1. sastavnice su frazema u skladu s obradbom leksičkih tema prema ZEROJ-u,
2. gramatičke su značajke sastavnica frazema u skladu s jezičnim razvojem korisnika,
3. strukturni je aspekt frazema u skladu s jezičnim razvojem korisnika.

Temeljni korisnik, prema globalnoj ljestvici ZEROJ-a, može razumjeti često rabljene riječi i rečenice vezane za jednostavne podatke o sebi i obitelji, informacije vezane za kupovanje, neposrednu okolinu i posao. Na temeljnome se stupnju najčešće pojavljuju teme vezane za: obitelj, zanimanja, životinje, hranu, piće, boje, stanovanje i sl. Stoga bi najprimjereniji bili frazemi sa sastavnicama koje pripadaju tim tematskim područjima, odnosno semantičkim poljima. To su primjerice frazemi: *jak kao bik* sa značenjem 'vrlo jak', *velik kao kuća* sa značenjem 'jako velik /o predmetu/', *žut kao limun* s dvama značenjima '1) izrazito žute boje; 2) žut u licu, nezdrave boje lica' i sl. Važno je istaknuti da

²⁰ Hrvatski metodičari Dragutin Rosandić i Stjepko Težak različito dijele leksičke vježbe. Dragutin Rosandić (2002: 114 – 154) govori o četirima vrstama leksičkih vježbi: leksičko-stilističkim, leksičko-semantičkim, leksičko-gramatičkim i leksičko-ortografskim. Frazeme je, očekivano, svrstao u leksičko-semantičke vježbe. Stjepko Težak (1996: 377 – 394) leksičke je vježbe podijelio na semantičke, etimološke, rječotvorne, frazeološke i rječničke leksičke vježbe. U frazeološke vježbe ubraja frazeme ili frazeologizme, različite izričaje, perifraze, poslovice, aforizme i dr.

su među poredbenim frazemima najbrojniji zoonimi što je samo još jedan razlog više za učenje istih od temeljnoga stupnja²¹.

Govoreći o gramatičkim značajkama sastavnica frazema, prvenstveno se misli na usklađenost njihova oblika s redosljedom učenja pojedinih padeža u nastavi hrvatskoga kao drugoga i(li) stranoga jezika²². S obzirom na to, za temeljni se stupanj kao nastavni sadržaj predlažu frazemi s pridjevskim i imeničkim sastavnicama u nominativu (*plav kao nebo* 'svijetloplave boje /o očima/', *umoran kao pas* 'jako umoran')²³. Uvođenje ostalih padežnih oblika imenica i pridjeva na temeljnome stupnju trebalo bi biti usklađeno s obradom i usustavljanjem pojedinih padeža te s nastavnim sadržajima vezanim uz morfologiju glagola ako se oni javljaju kao frazemske sastavnice. Tako se na temeljnome stupnju može primjerice obraditi frazem *voljeti kao brata* koga jer glagolska sastavnica pripada skupini tzv. pravilnih *-jeti / -im* glagola (v. u Jelaska i sur. 2005). Na temeljnome bi stupnju stoga nastavnim sadržajem u prvome redu trebali biti pridjevski poredbeni frazemi strukturnoga tipa pridjev (u nominativu) + poredbeni veznik + imenica (u nominativu). Glagolski se poredbeni frazemi na temeljnome stupnju mogu pojaviti uz imeničku sastavnicu u nominativu, odnosno kao strukturni tip glagol + poredbeni veznik + imenica u nominativu (*trčati kao zec* 'vrlo brzo trčati', *pjevati kao slavuj* 'prekrasno pjevati'). Pritom i njihove glagolske sastavnice trebaju biti usklađene s

²¹ Usp. s prvim od navedenih primjera.

²² Rad „Gramatičko-semantički pristup obradi padeža“ (2006) autorica Sande Lucije Udier, Milvie Gulešić-Machata i Marice Čilaš-Mikulić predstavlja gramatičko-semantički pristup obradi padeža pri poučavanju hrvatskoga kao drugoga i(li) stranoga jezika. Pristup je semantički jer zahtijeva povezivanje padeža s njihovim značenjem, odnosno povezivanje dubinskih i površinskih padeža. Gramatički pristup služi kao okvir semantičkome, a odnosi se na učenje prijedloga koji idu s površinskim padežima te glagolske rekcije.

²³ U navedenim su primjerima i imenička i pridjevska sastavnica u nominativu.

nastavnim sadržajima i to kako na području leksika tako i na području gramatike²⁴.

Osim svih navedenih kriterija, treba spomenuti i da se uvođenje dvodijelnih poredbenih frazema predlaže tek na višim stupnjevima. Prema podrijetlu i etimologiji za temeljni su stupanj prigodni internacionalni frazemi (posebice u heterogenim skupinama) poput: *star kao Biblija* 'jako star', *tvrdoglav kao magarac* 'jako tvrdoglav'.

5.2.1.1. Frazeološke vježbe za temeljni stupanj

Za učenje hrvatskoga kao inoga jezika nastavnici često, uz korištenje udžbeničke literature, pripremaju vlastite uručke s vježbama²⁵. Pri sastavljanju vježbi²⁶ iz poredbene frazeologije za temeljni stupanj, vodilo se kriterijima navedenim u prethodnome poglavlju. Osim niže navedenih vježbi, vježbe mogu biti i jednostavnije (npr. zaokružiti frazeme u obrađivanome tekstu). Na svim se trima stupnjevima treba voditi računa o načelu teksta²⁷, odnosno da se sve radi na tekstu, a ne na izdvojenim rečenicama / primjerima²⁸. Zato je potrebno pripremiti lingvometodički predložak koji je primjeren svakome pojedinom stupnju učenja.

²⁴Na temeljnome se stupnju učenja poučavaju pravilni glagoli koji pripadaju skupinama: -ati / -am (gledati / gledam), -iti / -im (moliti / molim), -jeti / -im (voljeti / volim). Od nepravilnih se glagola poučavaju glagoli piti, jesti, ići i sl.

²⁵ Razlog je tomu nepostojanje odgovarajuće udžbeničke građe za pojedine skupine, za njihove specifične potrebe ili za broj sati predviđen određenim programom.

²⁶ Šajankova (2007) donosi tipove vježbi koje se mogu koristiti u poučavanju frazema. Primjerice za usustavljanje frazema predlaže vježbe u kojima se navedu sastavnice nekoliko frazema koje treba ispravno povezati, ili objasniti određene frazeme pantomimom i sl.

²⁷ Stjepko Težak (1996) navodi načela nastave hrvatskoga jezika u osnovnoj i srednjoj školi. Neka se od načela metodike hrvatskoga kao prvoga uspješno mogu primijeniti i na nastavu hrvatskoga kao drugoga i(li) stranoga jezika.

²⁸ Na temeljnome se stupnju frazemi mogu pojaviti unutar dijaloga što bi olakšalo razumijevanje frazema u kontekstu.

Vježba 1

Dopuni frazeme služeći se riječima iz okvira:

pčela	rak	lav	riba	anđeo

dobar kao _____

hrabar kao _____

marljiv kao _____

crven kao _____

zdrav kao _____

Vježba je dobra za ponavljanje različitih leksičkih tema, ali i za ponavljanje pridjeva. U vježbi se može izostaviti A-dio koji treba dopisati (primjerice _____ kao lav), naravno, uz navođenje odgovarajućega C-dijela.

Vježba 2

Poveži frazemske antonime:

1. debeo kao bačva	___ lak kao pero
2. težak kao kamen	___ ružan kao lopov
3. brz kao vjeverica	___ mršav kao pas
4. lijep kao slika	___ spor kao puž

Navedeni se tip vježbe može iskoristiti i za vježbu frazemskih sinonima (npr. *dobar kao anđeo* i *dobar kao duša* jer oba frazema imaju značenje 'jako dobar /o osobi/').

Vježba 3

Poveži frazem s njegovim značenjem.

1. vrlo star	___ visok kao gora
2. potpuno zdrav	___ star kao Biblija
3. vrlo visok i snažan	___ oštar kao nož
4. vrlo oštar	___ zdrav kao bik

Frazeološke vježbe za temeljni stupanj mogu biti različiti diktati²⁹, križaljke, igre memorije, domino i sl. Izborni³⁰ je diktat prigodan jer se iz čitanja ispisuju samo frazemi (to mogu biti frazemi sa zoonimskom sastavnicom, frazemi sa sastavnicom boje i sl.). Također, prigodni su i stvaralački³¹ diktati, posebice diktat za dopunjavanje teksta (frazema). Frazemske križaljke mogu biti različite: osmosmjerke, skandinavke ili neke druge. Sve se vježbe mogu popratiti slikovnim sadržajima, kombinirati tekst i sliku ili zamijeniti dijelove frazema slikama.

5.2.1.2. Popis hrvatskih poredbenih frazema za temeljni stupanj

Prijedlog je popisa poredbenih frazema za temeljni, samostalni i napredni stupanj okvirni prijedlog koji može poslužiti sastavljanju nastavnih cjelina i vježbi u nastavi hrvatskoga kao drugoga i(li) stranoga jezika. Budući da na popisu nisu zastupljeni svi hrvatski poredbeni frazemi, popis se može mijenjati.

²⁹ Karol Visinko (2015) navodi sljedeće vrste diktata: kontrolni diktat, diktat s predusretanjem pogrešaka, objašnjeni diktat, izborni diktat, diktat s obrazloženjem, proučeni diktat, stvaralački diktat i samodiktat.

³⁰ Visinko (2015: 25) ističe da je izborni diktat odličan „u fazama provjere naučenoga na novim primjerima i sinteze prigodom obradbe novoga jezičnog gradiva, zatim tijekom nastavnih sati uvježbavanja i konačno u ispitivanju.“

³¹ Kao podvrste stvaralačkoga diktata, Visinko (ibid 40 – 42) navodi sljedeće: stvaralački diktat za dopunjavanje i proširivanje teksta, stvaralački diktat za zamjenjivanje riječi i dijelova rečenice u tekstu i stvaralački diktat prema slici.

Frazemi koji su navedeni na određenome stupnju mogu se poučavati i na ostalim stupnjevima uz odgovarajuće objašnjenje korisnicima i metodički pristup. Posebice to vrijedi za samostalni i napredni stupanj na kojima nastavnim sadržajima mogu biti i frazemi s temeljnoga, odnosno samostalnoga stupnja. Pri sastavljanju se ovoga popisa vodilo računa o kriterijima koji su navedeni ranije i o iskustvu u poučavanju hrvatskoga kao drugoga i(li) stranoga jezika. Popis frazema ne sadrži značenje frazema jer se sva značenja navode u Rječniku u Prilogu ovoga rada.

dobar kao anđeo (duša)

lijep kao Apolon (san, slika)

debeo kao bačva (svinja)

star kao Biblija

jak kao bik (čelik)

bijesan kao bik

zdrav kao bik (riba)

miran (tih) kao bubica

marljiv kao crv (krtica, mrav, pčela)

raditi kao crv (mrav)

mršav (tanak) kao čačkalica

hladan kao čelik (kamen, mramor, stijena)

tvrd kao čelik (kamen, kost, orah, stijena)

ravna kao daska

mekan kao duša

crn kao gavran

mršav kao glista (pas)

velik kao gora

visok kao gora

jak kao grom

miran kao janje
brz kao jegulja (metak, munja, raketa, strijela, vjetar, vjeverica, zec)³²
vitka kao jela (srna)
težak kao kamen (olovo)
crn kao katran (krtica)
glup kao konj (klada, noć, tele, vol)
čist (bistar) kao kristal (sunce)
dosadan kao krpelj (muha)
slijep kao krtica
dobar kao kruh
potreban kao kruh
crven kao krv (mak, paprika, paradajz)
velik kao kuća
hrabar kao lav (lavica)
boriti se kao lav (lavica)
hladan kao led
žut kao limun
lukav kao lisica
ružan kao lopov (vrag)
tvrdoglav kao magarac
mokar kao miš
slan kao more
plav kao nebo
ljut kao paprika
lagati kao pas
ljubomorani kao pas
ljut kao pas
vjeran kao pas

³² Može se obraditi frazem s jednom ili nekoliko odabranih sastavnica u C-dijelu.

gladan kao pas (vuk)
mršav kao pas
nervozan kao pas
umoran kao pas
lagan (lak) kao pero (ptica)
jesti kao ptica (vrabac)
slobodan kao ptica
spor kao puž
crven kao rak
svjež kao riba
šutjeti kao riba
zdrav kao riba
bijesan (ljut) kao ris (vrag)
pjevati kao slavuj
bijel kao snijeg³³
čvrst kao stijena
ravan kao svijeća
mek kao svila
prljav kao svinja
sladak kao šećer
visok kao toranj
crn kao ugljen
zao kao vrag
plašljiv kao zec

³³ Zbog značenja se i tematske uklopivosti imeničke sastavnice *bjelokost* i *inje* uvode na samostalnome stupnju. Isto je i s još nekim pridjevskim frazemima. Tako se pridjevski frazemi poput *ružan kao đavo (smrtni grijeh, strašilo)*, *blijed kao kreč (krpa, kreda, mrtvac, platno, smrt, zid)*, *kao lud* [juriti, raditi, smijati se itd.], *gorak kao pelin* i sl. zbog značenja i tematske uklopivosti navode na samostalnome stupnju.

5.2.2. Poredbeni frazemi na samostalnome stupnju

Na samostalnome stupnju ne postoji toliko ograničenja vezanih za poučavanje frazeologije kao na temeljnome stupnju. Smatra se da korisnik na samostalnome stupnju „Može razumjeti glavne misli složenog teksta o konkretnim i apstraktnim temama, uključujući tehničke rasprave iz svog stručnog područja“ (ZEROJ 2005: 24). Važno je na ovome stupnju spomenuti da je frazeologija znanost o frazemima te da je frazem višečlana jezična jedinica koja ima preneseno značenje i koja se u govoru uvijek ostvaruje kao cjelina. Uz navedene se značajke mogu pridodati još neke, a sadržaj se može dodatno proširiti. Svakako, važno je osigurati razumijevanje i sve potkrijepiti primjerima.

Kriteriji se postavljeni za poučavanje frazema na temeljnome stupnju mogu primijeniti i na samostalnome stupnju. Kriterije treba prilagoditi ovome, naprednijem, stupnju. Tako će sastavnice frazema biti u skladu s obradbom leksičkih tema te će se raditi o zahtjevnijim leksemima (posebice o apstraktnim imenicama jer ih je teže razumjeti). Gramatički će kriteriji na ovome stupnju dopustiti i uvođenje frazema čije su sastavnice vidski glagolski parnjaci, te, primjerice, sinonimi ili bliskoznačnice. Isto se tako kao nastavni sadržaj mogu pojaviti višeznačni frazemi: *gorak kao čemer* 'jako gorak', *pojuriti / juriti (bježati, potrčati, trčati)* <kao> *bez glave* 'smeteno (smušeno) pojuriti / juriti (bježati, potrčati / trčati i sl.)', *kao u priči* '1) lijep, izvanredan; 2) lijepo, izvanredno'.

Što se tiče gramatičkih značajki, na ovome se stupnju mogu uvoditi frazemi sa sastavnicama u svim padežima: *skrivati (kriti) kao zmija noge* koga, što 'držati u tajnosti što, skrivati od drugih koga, što', *ima kao korova čega* ima u velikom broju čega, ima u izobilju čega', *žao je kao psu* komu 'jako je žao komu' i sl. I na ovome se stupnju mogu pojavljivati pridjevski poredbeni frazemi, ali u manjoj mjeri nego na temeljnomu. Na ovome se stupnju naglasak treba staviti na glagolske poredbene frazeme. Iako ih je moguće uvesti i na temeljnome

stupnju, sada su ti primjeri kompleksniji (frazemske inačice: tvorbene (*pasti / padati kao zrela kruška* 'nespretno pasti / padati'), leksičke (*čuvati (nositi, držati) kao kap vode na dlanu* koga, što 'brižno čuvati (nositi, držati) koga što, s velikom se pažnjom odnositi *prema komu, prema čemu*') i sl.

Na samostalnome se stupnju može ukazati na supostojanje poredbenih veznika *kao* i *poput*. Na temeljnome stupnju se, dakako, može upozoriti na to da veznik *poput* zahtijeva uporabu genitiva. Na ovome se stupnju mogu uvesti i dvodijelni poredbeni frazemi poput *kao od brda odvaljen* sa značenjem 'vrlo jak, snažan, dobro razvijen' ili *kao od šale* sa značenjem 's lakoćom, lako, bez problema'.

5.2.2.1. Frazeološke vježbe za samostalni stupanj

Spektar mogućih vježbi na ovomu je stupnju širi nego na temeljnomu. To mogu biti vježbe nadopunjavanja definicija ili značajki frazema. Na ovome bi stupnju trebalo poznavati razliku između doslovnoga i prenesenoga značenja pojedinoga frazema pa se to također može provjeriti kroz vježbu (*Pronađi u tekstu frazeme te im odredi doslovno i preneseno značenje*).

Poželjno bi bilo predstaviti dostupne frazeološke rječnike te zadati nekoliko vježbi vezanih za njihovo korištenje (*Pronađi u rječniku nekoliko poredbenih frazema. Koji su to frazemi? Koje je njihovo značenje? Napiši kratak dijalog u kojemu ćeš upotrijebiti neke od pronađenih i zabilježenih frazema.; Pronađi u rječniku frazeme iz semantičkoga polja kazališta. Koji su to frazemi? Koje je njihovo značenje? Napiši kratak dijalog u kojemu ćeš upotrijebiti neke od pronađenih frazema*). Na ovome se stupnju poredbeni frazemi mogu iskoristiti kao poticaj za pisano stvaralaštvo (*Što znači frazem čekati kao ozebao sunce koga? U kojim se situacijama može upotrijebiti? Napiši karticu teksta u kojemu ćeš obrazložiti svoj odgovor*).

Kao što je spomenuto ranije, i na ovome je stupnju diktat jedna od izvrsnih vježbi koja se može iskoristiti i u nastavi hrvatskoga kao drugoga i(li) stranoga jezika.

Vježba – izborni diktat

Dobili ste tablicu podijeljenu u dva stupca. Svaki stupac nosi svoj naslov: *frazemi sa zoonimskom sastavnicom* i *frazemi s bojom kao sastavnicom*. Sada ćete poslušati tekst u kojemu se javljaju frazemi. Kada čujete određeni frazem, upišite ga na odgovarajuće mjesto u tablici.

frazemi sa zoonimskom sastavnicom	frazemi s bojom kao sastavnicom

Tekst

Uvijek sam bio tih kao bubica i miran kao janje. U školi se nisam osjećao ugodno, a svaki put kada bi me netko nešto pitao, pocrvenio bih kao rak. Baka je govorila da je dobro što crvenim, da to znači da sam zdrav kao riba. Ona nije voljela susjeda Marka. Govorila je da je on žut kao limun i spor kao puž. Meni se više sviđala njegova sestra Anica. Imala je kosu crnu kao ugljen, a oči plave kao nebo. Zajedno smo išli u školu i bili složni kao jedan.

5.2.2.2. Popis hrvatskih poredbenih frazema za samostalni stupanj

<čisto (uredno)> kao u apoteci

kao stara baba [odijevati se, ponašati se, itd.]

napiti se kao bačva (čep, deva, duga, letva, majka, spužva, stoka, svinja, zemlja, zvijer)³⁴

pijan kao bačva (batina, čep, ćuskija, deva, drvo, duga, letva, majka <zemlja>, panj, sjekira, spužva, stoka, svinja, zemlja, zvijer)

raditi kao bijesan

bijel kao bjelokost (inje)³⁵

imati kao blata čega

kao bog

moliti kao Boga koga

voljeti kao brata koga

oštar kao britva

vratit će se (vratilo se) kao bumerang komu što

čisto kao u crkvi

tiho (tišina) kao u crkvi

raditi kao crnac (konj, rob, životinja)

dobar kao dobar dan

jasno kao dan

sjećati se kao danas čega

plakati kao <malo dijete> (ljuta (kišna) godina, kiša)

vidjeti <jasno> kao na dlanu

ružan kao đavo (smrtni grijeh, strašilo)

pojuriti / juriti (bježati, potrčati, trčati) <kao> (muha) bez glave

ima kao ludih gljiva čega

nicati (rasti) kao gljive <poslije kiše>

živjeti kao golub i golubica (golubovi, dva goluba)

šutjeti kao grob

tiho (mirno) kao u grobu

³⁴ V. fusnotu br. 33.

³⁵ V. fusnotu br. 34.

tišina kao u grobu
trošiti (ponašati se) kao pijani grof
kao grom
kao grom iz vedra neba
sunčati se kao gušter
smijati se kao hijena
zaspati / spavati kao hrčak
kao na iglama
kao crvena (rumena, zlatna) jabuka
hodati (ići) kao po jajima
ići kao janje na klanje
derati se kao jarac (vol)
složni kao jedan
<jasno> kao jedanput jedan
nov kao iz kalupa
čuvati (nositi, držati) kao kap (malo) vode na dlanu koga, što
<to je> kao kap vode u moru
ukočiti se (stajati) kao kip (stup)
pada (pljušti) kao kiša
plakati kao kiša
pasti / padati kao klada
zaspati / spavati kao klada
kao otvorena knjiga
čitati kao <otvorenu> knjigu koga
putovati kao kofer
kretati se (hodati) kao kornjača
živjeti kao kornjača
blijed kao kreč (krpa, kreda, mrtvac, platno, smrt, zid)
priljepiti se kao krpelj uz koga, uz što (za koga, za što)

pasti / padati kao zrela kruška
osjećati se kao kod <svoje> kuće
srušilo se (srušit će se) kao kuća (kula) od karata
bojati se kao kuge koga, čega
šetati (hodati) kao lav u kavezu
iscijeđen kao limun
drhtati (tresti se) kao list
kao lud [juriti, raditi, smijati se itd.]
prebiti (pretući) kao mačku koga
vidjeti kao kroz maglu koga, što
privlačiti kao magnet koga, što
izletjeti / letjeti (pojuriti, juriti, projuriti i sl.) kao metak
pokisnuti kao miš
ima kao mrava koga
kao munja iz vedra neba
pojuriti / juriti (projuriti i sl.) kao munja (strijela)
izgledati kao naslikan
razlikovati se kao nebo i zemlja
kao nov
čuvati kao oko (oči) u glavi koga, što
vruće je kao u paklu
vrućina kao u paklu
ponavljati kao papiga
pocrvenjeti kao paprika
pocrvenjeti kao paradajz
istući kao psa koga
kao pas na lancu
naraditi se (namučiti se) kao pas
slagati se kao pas i mačka

ubiti kao psa koga
žao je kao psu komu
ići kao pčele na med
jasno kao pekmez
gorak kao pelin
kao pokisao
ima kao u priči koga, čega
kao u priči
biti kao prst i nokat <s kim>
sam kao prst
znati (poznavati) kao svojih pet prstiju koga, što
<slobodan> kao ptica <na grani>
sit kao puh
kao puran [hodati, ponašati se itd.]
vući se (miljeti) kao puž
napredovati kao rak
pocrvenjeti kao rak
osjećati se kao riba na suhom
osjećati se kao riba u vodi
šutjeti kao riba
mlad kao rosa
mlad kao rosa u podne
ima kao Rusa koga
kao u snu
sjećati se kao kroz san
zbijeni (nabijeni) kao sardine
točan kao <švicarski> sat
kao švicarski sir
plivati kao sjekira

izgledati kao sjena
pratiti kao sjena koga
zijeovati kao slon
plah kao srna
bistar kao suza
čist kao suza
jasan kao suza
stajati kao svijeća
jesti (žderati) kao svinja
udebljati se kao svinja
<to je> kao šaka u oko
kao od šale [učiniti što itd.]
pun kao šipak <koštica>
gluh kao top
odgovoriti / odgovarati (ispaliti i sl.) kao iz topa
uletjeti (upasti i sl.) kao tornado
živjeti kao trut
smrdjeti (zaudarati i sl.) kao tvor
stati / stajati (ostati, zaustaviti se) kao ukopan
čuvati se (bojati se) kao žive vatre koga
kao veliki
dug kao vječnost
dojuriti (izjuriti i sl.) kao vjetar
rasti kao iz vode
raditi (tegliti) kao vol
bojati se kao živog vruga koga
zaspati / spavati kao zaklan
spavati kao zec
trčati (juriti) kao zec

ubiti (upucati) kao zeca koga
pojaviti se kao iz zemlje
šutjeti kao zid
čuvati kao zjenicu oka koga, što
paziti kao na zjenicu oka na koga, na što
čist kao zlato
kao zmaj
ljut (bijesan) kao zmija
hladan kao zmija
ponašati se kao zombi
napuhavati se kao žaba

5.2.3. Poredbeni frazemi na naprednome stupnju

Za svaki se novi stupanj podrazumijeva aktivna uporaba prethodno stečenih znanja. Dakle, na naprednome je stupnju očekivano poznavanje svega navedenoga za temeljni i samostalni stupanj. Na ovome je stupnju potrebno još više proširiti znanje o frazeologiji i frazemu. Međutim, i dalje je potrebno slijediti određene kriterije. Budući da u ZEROJ-u (ibid) stoji da korisnik na naprednome stupnju „Može bez poteškoća razumjeti praktički sve što čuje ili pročita. Može sažeti informaciju iz različitih usmenih ili pisanih izvora, suvislo i jasno prenoseći argumente i činjenice. Može se izražavati neusiljeno, vrlo tečno i precizno te razlikovati i finije nijanse značenja čak i u složenijim situacijama“, podrazumijeva se da će *leksički* i *gramatički* kriteriji biti zadovoljeni. Na naprednome se stupnju mogu pojaviti poredbeni frazemi iz bilo kojega tematskog okvira i bilo koje gramatičke strukture. No, postavlja se pitanje kako onda odrediti koji se poredbeni frazemi trebaju poučavati na naprednome stupnju učenja hrvatskoga kao drugoga i(li) stranoga jezika. Na tomu se stupnju pojavljuje složeniji leksik, u frazeološke se teme stoga mogu uvrstiti frazemi sa

sastavnicama koje pripadaju prostorno i vremenski raslojenomu leksiku, odnosno frazemski arhaizmi (*plakati kao ljuta godina*), historizmi (*kao bik na gmajni*) te dijalektni frazemi³⁶ (*pijan kao lojtra*). Za sve je to potrebna i teorijska priprema korisnika. Na ovome bi stupnju korisnici trebali poznavati frazeološku literaturu, čitati je i argumentirati. To mogu biti recentni autori i članci, ali svakako vezani za hrvatsku frazeologiju.

Na naprednome stupnju valja uputiti i na nacionalne poredbene frazeme. Za njihovo je razumijevanje potreban širi kontekst i poznavanje činjenica drugih znanstvenih disciplina poput povijesti, biologije, etnologije... (npr. *dužan kao Grčka, zaštićen kao lički medvjed, držati se kao vlaška mlada*). Uza sve navedeno, može se govoriti i o frazemskim žargonizmima (*ide kao po žnorici što*) koji nisu nužni, ali se mogu uključiti u nastavni sadržaj, posebice ako inojezični učenik boravi u Hrvatskoj te se s takvim izrazima može susresti u svakodnevnoj komunikacijskoj praksi.

5.2.3.1. Frazeološke vježbe za napredni stupanj

Na ovome se stupnju korisnicima može pristupiti jednako kao i studentima kroatistike u Hrvatskoj. Treba osigurati što više rada na različitim tipovima tekstova.

Vježba 1

Pročitaj članak *O glagolskim poredbenim frazemima u hrvatskom, talijanskom i španjolskom jeziku*³⁷ autorica Ivane Jerolimov, Ingrid Damiani Einwalter i Danke Singer. Napiši kratak osvrt na članak (400 – 600 riječi).

³⁶ U prvome redu oni frazemi koji pripadaju dijalektu područja na kojemu inojezični učenik boravi u Hrvatskoj i koji se odlikuju frekventnošću svoje uporabe.

³⁷ Članak je posebno zahvalan za rad u skupinama s izvornim govornicima tih dvaju romanskih jezika, no može se uspješno primijeniti i u ostalima.

Vježba 2

Pročitaj članak *Čega se vrag boji i od čega bježi? O dvama frazemima hrvatskoga i ruskog jezika* Željke Fink i odgovori na sljedeća pitanja:

1. Objasni kontekstualnu uključenost jednoga frazema u hrvatskome i ruskome jeziku.
2. Koji se oblici frazema identičnoga značenja rabe u ostalim slavenskim jezicima?
3. Što znači da se varijante rječnički neregistrirane? Svoj odgovor potkrijepi primjerima iz članka.

Bilo bi dobro korisnicima zadati istraživački zadatak. Takav zadatak zahtijeva dulji rad i zato treba dati dovoljno vremena za izvršenje istoga³⁸. Nastavnik treba biti dostupan za konzultacije i usmjeravanje korisnika.

Istraživački zadatak 1

Pročitaj sljedeće poredbene frazeme i njihova značenja. Postoje li oni u tvojemu jeziku? Postoje li neki drugi frazemi s jednakim značenjem? Napiši kratak članak u kojemu ćeš usporediti nekoliko poredbenih frazema dvaju jezika.

vtjeti se kao na žeravici 'biti uznemiren (nervozan)'

kao na iglama '1) jako nestrpljiv (nervozan); 2) jako nestrpljivo (nervozno)'

živjeti kao bubreg u loju 'lagodno živjeti, živjeti u izobilju (u blagostanju)'

³⁸ Za studente kroatistike i slavistike na sveučilištima u inozemstvu koji u okviru nekoga programa mobilnosti borave i studiraju u Hrvatskoj izvrsna je mogućnost rad na navedenom zadatku u paru ili skupini koja se sastoji (i) od izvornoga / izvornih govornika.

Istraživački zadatak 2

Pročitaj sljedeće poredbene frazeme i njihova značenja. Odaberi dva frazema i pokušaj objasniti njihovu motivaciju služeći se etimološkim rječnikom. Što si pronašao / -la? Do kojih si zaključaka došao / -la? Svoja zapažanja i odgovore napiši u obliku pisma jednome od poznatih hrvatskih frazeologa.

živjeti kao trut 'lijeno živjeti, živjeti ne radeći ništa (čekajući da drugi obave posao)'

bježati kao đavo od tamjana od koga 'uporno bježati od koga, od čega, izbjegavati koga, što'

držati se (ponašati se) kao mila Gera 'skanjivati se, prenemagati se'

kao crvena (rumena, zlatna) jabuka 'lijep i zdrav /o djetetu, o djevojci/'

Na naprednome je stupnju također korisno provoditi i ranije navedene vježbe. Uz to se mogu dodati i kvizovi, debate, igra pantomime i sl. i to u prvome redu kao vježbe usustavljanja.

5.2.3.2. Popis hrvatskih poredbenih frazema za napredni stupanj

govoriti kao iz bačve

osušiti se kao bakalar

suh (mršav) kao bakalar

suh kao barut

zaspati / spavati kao beba (drvo, puh, top)

biti (razlikovati se) kao bog i šeširdžija

živjeti kao mali bog (bubreg u loju, <mali> car, grof, kralj)

odjeknulo je (odjeknut će) kao bomba

kao od brda (brijega) odvaljen

<kao> ispod čekića
gorak kao čemer
prilijepiti se kao čičak uz koga, uz što (za koga, za što)
okretan kao čigra
vrtjeti se kao čigra
razbježati se (razići se) kao rakova djeca
kao dva i dva četiri³⁹
kao dvaput dva <četiri>
poznavati (znati) kao svoj (vlastiti) džep koga
bježati kao đavo od tamjana od koga
kao furija [ući, izaći i sl.]
držati se (ponašati se) kao mila Gera
vući se kao gladna godina
dužan kao Grčka
proći / prolaziti kao pokraj (pored, kraj) turskog groblja <pokraj koga, pokraj čega (pored koga, pored čega, kraj koga, kraj čega)>
kao gromom ošanut (pogođen)
kao guske u magli [ponašati se, činiti što itd.]
kao isprebijan
nalikovati (sličiti) kao jaje jajetu
provesti se (proći) kao Janko na Kosovu
<to je> kao gluhomu dobro jutro
pljušti (lije) kao iz kabla
kao kec na deset (desetku)
kao kec na jedanaest
psovati kao kočijaš
kao ćorava kokoš [naići na što, naći što itd.]
kao pokisla kokoš

³⁹ O frazemima s brojevnom sastavnicom v. u Macan (2015).

kao kokot [hodati, ponašati se itd.]
ima kao korova čega
niče kao korov
vrije kao u kotlu
govoriti francuski (njemački itd.) kao krava latinski
imati jezik kao krava rep
pristaje kao kravi sedlo komu što
čuvati kao kvočka piliće koga, što
ide kao po loju što
vrjeti se (motati se, obilaziti) kao mačak oko vruće kaše oko koga, oko čega
<gol> kao od majke rođen
držati se kao drvena Marija
gol (siromašan) kao crkveni miš
ide kao namazano (podmazano) što
doći / dolaziti kao naručen
govoriti (pričati i sl.) kao navijen
znati kao očenaš
stati / stajati kao okamenjen
leži kao na pladnju
držati se kao pijan plotu koga, čega
imati kao pljeve čega
pasti kao pokošen
kao preporođen
drhtati (tresti se) kao prut <na vodi>
mračno (tamno) kao u rogu
mrak kao u rogu
slagati se kao rogovi u vreći
prošlo je kao rukom odneseno
sipati (istresti) <kao> iz rukava

*pristaje (stoji) kao saliven komu
stati / stajati kao skamenjen
izgledati kao smrt na dopustu
zaboraviti kao na smrt na koga, na što
mariti kao za lanjski snijeg za koga, za što
stalo je kao do lanjskog snijega komu do koga, do čega
izgledati kao strašilo
biti kao stvoren za koga, za što
čekati kao ozebao sunce koga, što
čuvati kao svetinju koga, što
tresti se kao šiba <na vodi>
gledati (buljiti, blenuti) kao tele <u šarena vrata>
kao na traci (tekućoj vrpci)
provesti se kao bos po trnju
uletjeti (banuti) kao vihor
istući / tući (namlatiti / mlatiti) kao vola u kupusu koga
šutjeti kao zaliven
siktati kao zmija
skrivati (kriti) kao zmija noge koga, što
brz (hitar) kao zvrk
vrtjeti se kao na žeravici
ide kao po žnorici što*

6. Zaključak

Jedne su od najvažnijih značajki frazema kao višечlanih jezičnih jedinica njihovo preneseno značenje i slikovitost. Njihovo je uključivanje u sadržaje nastave stranih jezika, pa tako i u nastavu hrvatskoga kao drugoga i(li) stranoga jezika, izrazito važno za stjecanje jezične i međukulturalne kompetencije. U radu se donosi prijedlog metodičkoga pristupa obradi i usustavljanju frazema na trima osnovnim stupnjevima učenja jezika.

U okviru je rada provedeno i istraživanje na temelju čijih je rezultata predstavljen prijedlog frazeodidaktičkoga pristupa u nastavi hrvatskoga kao drugoga i(li) stranoga jezika na primjeru hrvatskih poredbenih frazema. S obzirom na kriterije za odabir poredbenih frazema za pojedini stupanj, treba naglasiti da se poučavanje frazema na temeljnome stupnju predlaže unutar obradbe određenih leksičkih jedinica. To je ujedno i prigoda da se frazemi prikažu u različitim kontekstima što bi pospješilo i njihovo zapamćivanje (a zatim i korištenje). Na samostalnome i naprednome stupnju treba uključiti što više različite frazeološke literature (znanstvenih radova, članaka, rječnika i sl.) koja će korisnicima dati dodatne informacije i poticati ih na samostalan rad. Na višim se stupnjevima učenja, s obzirom na heterogenost skupina, može govoriti i o kontrastivnome pristupu poredbenim frazemima.

Pozitivan je primjer i broj frazema (u radu se nastojalo koristiti frazeme s obzirom na postavljene kriterije, ali oni, dakako, ne čine ukupnost hrvatskih poredbenih frazema) za svaki pojedini stupanj. Za temeljni je stupanj predloženo 72 frazema, za samostalni stupanj 154 frazema, a za napredni stupanj 87 frazema što je ukupno 313 frazema. Popis ne sadrži sve dijalektne poredbene frazeme⁴⁰, te socijalno i vremenski raslojene frazeme, već samo one za koje se procijenilo da bi ih na pojedinome stupnju trebalo uključiti u nastavu hrvatskoga kao drugoga i(li) stranoga jezika prema kriteriju njihove čestotnosti u raznim

⁴⁰ U rad su uključeni najfrekventniji dijalektni poredbeni frazemi. Mogu se uključiti i ostali, ali unutar odgovarajućega konteksta.

oblicima jezične uporabe. Poseban dio rada predstavlja i Rječnik hrvatskih poredbenih frazema koji predstavlja izvor za njihovo uključivanje u nju.

Radom se želi dati doprinos frazeodidaktičkim istraživanjima te uključivanju frazeologije u nastavu stranih jezika, u prvome redu hrvatskoga kao drugoga i(li) stranoga. Frazeologija kao jezikoslovna disciplina i frazemi kao važan i neizostavan dio jezične građe pružaju naime neiscrpan izvor informacija i materijala koji uspješno utječu na razvoj jezične i međukulturalne kompetencije korisnika.

7. Sažetak

Frazeologija prolazi proces uključivanja u nastavu stranoga jezika. U vezi se s time treba osvrnuti na način na koji će se to učiniti i koji će se sadržaji uključiti. Ovaj rad donosi prijedlog frazeodidaktičkoga pristupa u nastavi hrvatskoga kao drugoga i(li) stranoga jezika na primjeru poredbenih frazema. Uključivanje je frazema potrebno i moguće već od početnoga stupnja učenja jezika. Poredbena frazeologija ima jednostavnu gramatičku strukturu te jednostavan leksik te je zato pogodna za uključivanje u nastavu stranoga jezika. Na početnome bi stupnju najprikladniji bili pridjevski, a na višim stupnjevima i glagolski poredbeni frazemi. Pridjevski su frazemi prikladni zato što nemaju visoku varijantnost, a u skladu su s jezičnim znanjem studenata i konstrukcija je frazema prihvatljiva očekivanomu stupnju predznanja i sposobnosti aktivne uporabe u kontekstu.

Ključne riječi: frazeodidaktika, hrvatski kao ini jezik, poredbeni frazemi

8. Literatura

Ančić, Jadranka (2002) Pristup gramatici u nastavi stranog jezika, Zbornik radova savjetovanja Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku: Suvremena kretanja u nastavi stranih jezika, Zagreb – Rijeka.

Čeliković, Vlasta ur. (2005), Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje, Školska knjiga, Zagreb.

Fink-Arsovski, Željka (2002) Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra, FF press, Zagreb.

Fink-Arsovski, Željka, Hrnjak, Anita (2007) Slavenska frazeologija i pragmatika, Knjigra, Zagreb.

Giel, Karina (2014) Nauczenie frazeologizmów zoonimicznych na podstawowym poziomie nauki języka chorwackiego jako obcego, *Životinje u frazeološkom ruhu*, Zagreb.

Hrnjak, Anita (2005) Geste i mimika kao izvor frazeologije (na primjeru hrvatske frazeologije), *Filologija* 44, 29-50, Zagreb.

Jazbec, Saša, Kacjan, Brigita (2013) Phraseophil oder phraseophob – ist das eigentlich überhaupt eine Frage? Eine qualitative empirische Fallstudie, *Jezikoslovlje* 14.1, str. 47 – 63.

Jelaska, Zrinka i suradnici (2005) Hrvatski kao drugi i strani jezik, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb.

Jerolimov, Ivana, Damiani Einwalter, Ingrid, Singer, Danka (2002) O glagolskim poredbenim frazemima u hrvatskom, talijanskom i španjolskom jeziku, Zbornik radova savjetovanja Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku: Suvremena kretanja u nastavi stranih jezika, Zagreb – Rijeka.

Košuta, Nataša (2012) O pitanju stjecanja kolokacijske kompetencije u stranome jeziku, *Strani jezici* 41, 3, str. 263 – 276.

Kovačević, Barbara (2012) Hrvatski frazemi od glave do pete, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb.

Kühn, Peter (1987) Deutsch als Fremdsprache im phraseodidaktischen Doernroeschenschlaf. Vorschlaege fuer eine Neukonzeption phraseodidaktischer Hilfsmittel. *Fremdsprachen lernen und lehren*, 1. 169-189.

Kühn, Peter (1992) Phraseodidaktik: Entwicklungen, Probleme und Ueberlegungen fuer den Muttersprachenunterricht un den Unterricht DaF. *Fremdsprachen lernen und lehren*, 16. 62- 79.

Kühn, Peter (1994) Pragmatische Phraseologie: Konsequenzen fuer Phraseographie und Phraseodidaktik. *Europhras 92. Tendenzen der Phraseologieforschung. *Izdavač: B. Sandig. Bochum: Universitaetsverlag Dr. N. Brockmeyer, 411- 428.

Kuvač Kraljević, Jelena, Lenček, Mirjana (2012) Frazeologija dječjega jezika: psiholingvistički pristup, Logopedija, 3, 1, str. 26 – 30.

Macan, Željka (2015) Frazemi s brojevnom sastavnicom u hrvatskome i njemačkome jeziku (neobjavljena doktorska disertacija), Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Menac, Antica (1970) O strukturi frazeologizma, Jezik, god. 18, br. 1, 1-4, Zagreb.

Menac, Antica (2007) Hrvatska frazeologija, Knjigra, Zagreb.

Mihaljević Djigunović, Jelena (2013) Interdisciplinarna istraživanja u području obrazovanja na primjeru glotodidaktike, Sociologija i prostor, 51, 197 (3), str. 471 – 491.

Nosić, Vesna (2010) Frazeološke vježbe, Život i škola, br. 23 (1/2010), god 56, str. 171. – 180.

Omazić, Marija (2002) O poredbenom frazemu u engleskom i hrvatskom jeziku, Jezikoslovlje 3.1-2, str. 99 – 129.

Petrović, Bernardina (2007) Razvijanje kolokacijske kompetencije u hrvatskome kao stranom i drugom jeziku, Strani jezici 36, 1, str. 31 – 38.

Pięcińska,Anna (2006) Co raz wejdzie do głowy – już z niej nie wyleci czyli frazeologia prosta i przyjemna, Universitas, Kraków.

Rybicka, Elżbieta (1990) Miejsce frazeologii w nauczaniu języka polskiego jako obcego. W: Tradycja i nowoczesność w nauczaniu cudzoziemców języka polskiego. Materiały z ogólnopolskiej konferencji nt. Nauczanie języka polskiego i kształcenie polonistyczne cudzoziemców. Rybicka-Nowacka, Halina; Rocławski, Bronisław (red.). Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego. 231–245.

Sesar, Dubravka (2009) Slavenski jezici u usporedbi s hrvatskim, FF press, Zagreb.

Strmečki Marković, Sonja (2010) Problematika obrade frazema u jezičnoj nastavi studija germanistike, Strani jezici 39, 3, str. 211 – 221.

Šajánková, Monika (2007) Phraseodidaktische Überlegungen zur Entwicklung der aktiven phraseologischen Kompetenz, Frazeologija v jezikoslovju in drugih vedah, Ljubljana, str. 365 – 373.

Težak, Stjepko (1996) Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika 1, Školska knjiga, Zagreb.

Turk, Marija (2013) Jezično kalkiranje u teoriji i praksi, Prilog lingvistici jezičnih dodira, Hrvatska sveučilišna naklada – Filozofski fakultet u Rijeci, Zagreb – Rijeka.

Turk, Marija (2014) Naznake o podrijetlu frazema, Fluminensia, god. 6, br. 1-2, Rijeka, str. 37-47.

Udier, Sanda Lucija, Gulešić-Machata, Milvia, Čilaš-Mikulić, Marica (2006) Gramatičko-semantički pristup obradi padeža, Lahor, Vol. 1, No. 1.

Vidović Bolt, Ivana (2011) Životinjski svijet u hrvatskoj i poljskoj frazeologiji I, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb.

Vidović Bolt, Ivana (2013) O mogućnostima poučavanja i usvajanja hrvatskih frazema, Prvi, drugi, strani jezik: hrvatsko-makedonske usporedbe, Hrvatsko filološko društvo, Zagreb.

Visinko, Karol (2015) Diktat u nastavnoj teoriji i praksi, Profil, Zagreb.

Rječnici

Matešić, Josip (1982) Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika, Školska knjiga, Zagreb.

Menac, Antica, Fink-Arsovski, Željka, Venturin, Radomir (2003) Hrvatski frazeološki rječnik, Ljevak, Zagreb.

Menac, Antica, Fink-Arsovski, Željka, Venturin, Radomir (2014) Hrvatski frazeološki rječnik, Ljevak, Zagreb.

Elektronički izvori

Hrvatski jezični portal

http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=d1ZgXxA%3D, lipanj 2016.

Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje

http://dokumenti.ncvvo.hr/Drzavna_matura/2014-06-06/ini_hrv_b2_katalog.pdf, travanj 2016.

9. Rječnik hrvatskih poredbenih frazema

Rječnik⁴¹ je hrvatskih poredbenih frazema u ovome radu koncipiran prema *Priručnom rječniku hrvatske poredbene frazeologije* Željke Fink-Arsovske iz knjige „Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra“ (2002).

Nadnatuknica nosi naziv C-dijela frazema, odnosno dijela koji se nalazi iza poredbenoga veznika. Ako ta sastavnica ima varijantu u samoj natuknici, odnosno frazemu, ona se navodi u istome rječničkom članku u okrugloj zagradi. U okrugloj se zagradi navode međusobno zamjenjive sastavnice, npr. **lijep kao Apolon (san, slika)** ili **odjeknulo je (odjeknut će) kao bomba**. Dijelovi frazema koji mogu biti izostavljeni navode se u izlomljenim zagradama: **vidjeti <jasno> kao na dlanu**. U uglatim su zagradama navedeni glagoli koji nisu sastavni dio frazema, ali ga smještaju u tipičan kontekst: **kao furija** [ući, izaći i sl.]. Ukoliko iza glagola piše *i sl.* (**izletjeti / letjeti** (pojuriti, juriti, projuriti i sl.) **kao metak**), utoliko se frazem rabi s glagolima navedenoga semantičkog polja, a ako piše *itd.* (**kao guske u magli** [ponašati se, činiti što itd.]), frazem se može rabiti s glagolima različitih semantičkih polja.

Nadnatuknica i natuknica se bilježe podebljanim slovima. Kosim se, običnim, slovima označava dio natuknice koji označava rekciju: **sjećati se kao danas čega**. Ispod frazema se navodi njegovo značenje, a ako frazem ima više značenja, ona se obrojčavaju. Budući da se dio poredbenih frazema odnosi i na živo i na neživo, dio samo na živo (osobe), a dio samo na neživo (predmeti), u

⁴¹ Pri sastavljanju je i koncipiranju Rječnika korištena sljedeća literatura i rječnici: Fink-Arsovska, Željka (2002b): *Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra*, FF press, Zagreb., Menac, Antica, Željka Fink-Arsovska i Radimir Venturin (2003): *Hrvatski frazeološki rječnik*, Naklada Ljevak, Zagreb., Menac, Antica, Željka Fink-Arsovska i Radimir Venturin (2014): *Hrvatski frazeološki rječnik*, Naklada Ljevak, Zagreb., Matešić, Josip (1982): *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Školska knjiga, Zagreb.

kosim se zagrada dodaje informacija o tome: **suh kao barut** 'potpuno suh /o predmetu/.

U Rječniku se pored svakoga frazema, odnosno iza svakoga frazema kao rječničke natuknice, navodi za koji se stupanj preporuča. Svaki je stupanj označen odgovarajućom oznakom. Za temeljni stupanj stoji oznaka A, za samostalni B, a za napredni C.

ANĐEO

dobar kao anđeo (duša) A

jako dobar /o osobi/

APOTEKA

<čisto (uredno)> kao u apoteci B

veoma čisto (uredno)

APOLON

lijep kao Apolon (san, slika) A

jako lijep /o osobi/

BABA

kao stara baba [odijevati se, ponašati se, itd.] B

staromodno, zastarjelo [odijevati se, ponašati se, itd.]

BAČVA

debeo kao bačva (svinja) A

jako debeo /o osobi/

govoriti kao iz bačve C

govoriti dubokim glasom

napiti se kao bačva (čep, deva, duga, letva, majka, spužva, stoka, svinja, zemlja, zvijer) B

jako se napiti

pijan kao bačva (batina, čep, ćuskija, deva, drvo, duga, letva, majka <zemlja>, panj, sjekira, spužva, stoka, svinja, zemlja, zvijer) B

jako pijan

piti kao bačva (čep, deva, duga, letva, majka, spužva, stoka, svinja, zemlja, zvijer) B

mnogo i često piti

BAKALAR

osušiti se kao bakalar C

jako smršavjeti

suh (mršav) kao bakalar C

jako mršav

BARUT

suh kao barut C

potpuno suh /o predmetu/

BEBA

zaspati / spavati kao beba (drvo, puh, top) C

tvrdo zaspati / spavati

BIBLIJA

star kao Biblija A

vrlo star /o osobi/

BIJESAN

raditi kao bijesan (blesav) B

raditi ulažući veliku energiju i volju

BIK

bijesan kao bik A

jako ljut

jak kao bik (čelik, kraljević Marko) A

vrlo jak

zdrav kao bik (dren, riba) A

potpuno zdrav

BJELOKOST

bijel kao bjelokost (inje) B

izrazito bijele boje

BLATO

ima (imati) kao blata čega B

ima u izobilju čega

BOG

biti (razlikovati se) kao bog i šeširdžija C

međusobno se potpuno razlikovati

kao bog B

1) odlično, izvrsno; 2) odličan, izvrstan

moliti kao Boga *koga* B

preklinjati *koga*, usrdno moliti *koga*

živjeti kao mali bog (bubreg u loju, <mali> car, grof, kralj) C

lagodno živjeti, živjeti u izobilju (u blagostanju)

BOMBA

odjeknulo je (odjeknut će) kao bomba C

izazvalo je (izazvat će) veliku senzaciju

BRAT

voljeti kao brata *koga* B

prijateljski voljeti *koga*

BRDO

kao od brda (brijega) odvaljen C

vrlo jak, snažan, dobro razvijen

BRITVA

oštar kao britva B

jako oštar /o predmetu/

BUBICA

miran (tih) kao bubica A

vrlo miran, tih i povučen

BUMERANG

vratit će se (vratilo se) kao bumerang *komu što* B

vratit će se istom mjerom *komu što*, osvetit će se *komu što*

CRKVA

čisto kao u crkvi B

vrlo čisto i uredno

tiho (tišina) kao u crkvi B

vrlo tiho, potpuna tišina

CRNAC

raditi kao crnac (konj, rob, životinja) B

naporno i mnogo raditi

CRV

marljiv kao crv (krtica, mrav, pčela) A

jako marljiv

raditi kao crv (mrav) A

marljivo (neprekidno, ustrajno) raditi

ČAČKALICA

mršav (tanak) kao čačkalica A

jako mršav

ČEKIĆ

<kao> ispod čekića C

posve nov

ČELIK

hladan kao čelik (kamen, mramor, stijena) A

vrlo hladan

tvrd kao čelik (kamen, kost, orah, stijena) A

vrlo tvrd

ČEMER

gorak kao čemer C

jako gorak

ČIČAK

prilijepiti se kao čičak *uz koga, uz što(za koga, za što)* C

ne odvajati se *od koga, od čega*, zalijepiti se *za koga, za što*

ČIGRA

okretan kao čigra C

vrlo okretan, brz, izrazito nemiran

vrtjeti se kao čigra C

1) biti stalno u pokretu; 2) vješto i brzo obavljati neki posao

DAN

dobar kao dobar dan B

jako dobar, blag, velikodušan

jasno kao dan B

posve jasno, nedvojbeno

DANAS

sjećati se kao danas čega B

vrlo se jasno (točno) sjećati čega

DASKA

ravna kao daska A

koja je bez izraženih grudi i stražnjice

DIJETE

plakati kao <malo dijete> (ljuta (kišna) godina, kiša) B

goroko plakati

razbježati se (razići se) kao rakova djeca C

razići se na sve strane

DLAN

vidjeti <jasno> kao na dlanu B

1) vrlo jasno vidjeti / o krajoliku, o vidiku;/ 2) shvatiti / shvaćati

DUŠA

<mekan> kao duša A

mekan i ukusan /o kruhu, o siru/

DVA

kao dva i dva četiri C

sigurno, pouzdano

DVAPUT

kao dvaput dva <četiri> C

sigurno, pouzdano

DŽEP

poznavati (znati) kao svoj (vlastiti) džep koga B

odlično poznavati *koga*, znati sve o *komu*

ĐAVO

bježati kao đavo od tamjana od koga C

uporno bježati *od koga*, *od čega*, izbjegavati *koga*, *što*

ružan kao đavo (lopov, smrtni grijeh, strašilo, vrag) A / B

jako ružan

FURIJA

kao furija [ući, izaći i sl.] C

naglo (velikom brzinom) i vrlo ljutito [ući, izaći i sl.]

GAVRAN

crn kao gavran A

izrazito crne boje /o životinji/

GERA

držati se (ponašati se) kao mila Gera C

skanjivati se, prenemagati se

GLAVA

pojuriti / juriti (bježati, potrčati, trčati) <kao> (muha) bez glave B
smeteno (smušeno) pojuriti / juriti (bježati, potrčati / trčati i sl.)

GLISTA

mršav kao glista (pas, prut) A

jako mršav

GLJIVA

ima kao ludih gljiva čega B

ima u velikom broju, ima u izobilju čega

nicati (rasti) kao gljive <poslije kiše> B

iznenada se pojavljivati u velikom broju

GODINA

vući se kao gladna godina C

sporo obavljati posao, biti jako spor

GOLUB

živjeti kao golub i golubica (golubovi, dva goluba) B

živjeti skladno i u ljubavi

GORA

velik kao gora A

jako velik /o predmetu/

visok kao gora A

vrlo visok i snažan

GRČKA

dužan kao Grčka C

prezadužen, koji ima mnogo dugova

GROB

šutjeti kao grob B

ništa ne govoriti, znati čuvati tajnu

tiho (mirno) kao u grobu B

jako tiho (mirno)

tišina kao u grobu B

potpuna tišina, grobna tišina

GROBLJE

proći / prolaziti kao pokraj (pored, kraj) turskog groblja <*pokraj koga, pokraj čega (pored koga, pored čega, kraj koga, kraj čega)*> C

proći / prolaziti *pokraj koga, pokraj čega* ne obraćajući pozornost (ne zamjećujući *koga, što*)

GROF

trošiti (ponašati se) kao pijani grof B

razmetati se, pretjerano trošiti novac

GROM

<jak> kao grom A

vrlo jak /o piću/

kao grom B

1) odlično, izvrsno; 2) odličan, izvrstan

kao grom iz vedra neba B

1) neočekivano, nenadano, naglo; 2) neočekivan, nenadan, nagao

kao gromom ošinut (pogođen) C

preneražen, neugodno iznenađen

GUSKA

kao guske u magli [ponašati se, činiti što itd.] C

neinteligentno, neobaviješteno [ponašati se, činiti što itd.]

GUŠTER

sunčati se kao gušter B

uživati u suncu

HIJENA

smijati se kao hijena B

zlurado (zlobno) se smijati

HRČAK

zaspati / spavati kao hrčak B

tvrdo zaspati / spavati

IGLA

kao na iglama B

1) jako nestrpljiv (nervozan); 2) jako nestrpljivo (nervozno)

ISPREBIJAN

kao isprebijan C

malaksao, slab

JABUKA

kao crvena (rumena, zlatna) jabuka B

lijep i zdrav /o djetetu, o djevojci/

JAJE

hodati (ići) kao po jajima B

jako oprezno hodati (ići)

nalikovati (sličiti) kao jaje jajetu C

jako nalikovati jedno drugom, jako sličiti *komu*

JANKO

provesti se (proći) kao Janko na Kosovu C

loše proći, nastradati

JANJE

ići kao janje na klanje B

prihvatiti štogod bez otpora (ne sluteći nevolju)

miran kao janje A

jako miran i povučen

JARAC

derati se kao jarac (vol) B

vikati iz svega glasa

JEDAN

složni kao jedan B

potpuno složni, koji se u svemu slažu

JEDANPUT

<jasno> kao jedanput jedan B

potpuno jasno

JEGULJA

brz kao jegulja (metak, munja, raketa, strijela, vjetar, vjeverica, zec) A

vrlo brz

JELA

vitka (vita) kao jela (srna) A

vrlo vitka

JUTRO

<to je> kao gluhomu dobro jutro C

<to je> uzaludno, beskorisno

KABAO

pljušti (lije) kao iz kabla C

pljusak je, pada jaka kiša

KALUP

nov kao iz kalupa B

posve nov

KAMEN

težak kao kamen (olovo) A

vrlo težak

KAP

čuvati (nositi, držati) kao kap (malo) vode na dlanu *koga, što* B

brižno čuvati (nositi, držati) *koga što*, s velikom se pažnjom odnositi prema komu, *prema čemu*

<to je> kao kap vode u moru B

<to je> premalo (nedovoljno), <to je> sasvim malo

KATRAN

crn kao katran A

izrazito crne boje /o kosi/

KEC

kao kec na deset (desetku) C

u pravi čas, pravovremeno

kao kec na jedanaest C

u zao čas, u nezgodno vrijeme

KIP

ukočiti se (stajati) kao kip (stup) B

nepomično stajati

KIŠA

pada (pljušti) kao kiša B

pojavljuje se u velikom broju

plakati kao kiša B

gorko plakati

KLADA

glup kao klada (konj, noć, panj, stup, tele, vol) A

jako glup

pasti / padati kao klada B

nespretno pasti / padati

zaspati / spavati kao klada B

tvrdo zaspati / spavati

KNJIGA

kao otvorena knjiga B

pristupačan, razumljiv, dostupan, lako shvatljiv

čitati kao <otvorenu> knjigu *koga* B

lako shvaćati *koga*, jasne su *komu* čije namjere (misli)

KOČIJAŠ

psovati kao kočijaš C

mного i vulgarno psovati

KOFER

putovati kao kofer B

putovati ne primjećujući stvari oko sebe, putovati bez interesa prepuštajući se tuđem vođenju

KOKOŠ

kao ćorava kokoš [naići na što, naći što itd.] C

potpuno slučajno, neplanirano [naići na što, naći što itd.]

kao pokisla kokoš C

1) jadan, potišten; 2) jadno, potišteno

KOKOT

kao kokot [hodati, ponašati se itd.] C

uobraženo, umišljeno, napuhano [hodati, ponašati se itd.]

KORNJAČA

kretati se (hodati) kao kornjača B

kretati se (hodati) vrlo polagano

živjeti kao kornjača B

vrlo dugo živjeti

KOROV

ima kao korova čega C

ima u velikom broju čega, ima u izobilju čega

niče kao korov C

pojavljuje se posvuda u velikom broju

KOTAO

vrije kao u kotlu C

bučno je, žamor je

KRAVA

govoriti francuski (njemački itd.) kao krava latinski C

loše govoriti strani jezik

imati jezik kao krava rep C

biti brbljav, imati dug jezik

pristaje kao kravi sedlo *komu što* C

ne pristaje *komu što*

KREČ

blijed kao kreč (krpa, kreda, mrtvac, platno, smrt, zid) B

vrlo blijed

KRISTAL

čist (bistar) kao kristal A

sasvim čist, proziran

KRPELJ

dosadan kao krpelj (muha, uš) A

jako dosadan, nametljiv

prilijepiti se kao krpelj *uz koga, uz što (za koga, za što)* B

ne odvajati se *od koga, od čega*, zalijepiti se *za koga, za što*

KRTICA

crn kao krtica A

izrazito crne boje

slijep kao krtica A

posve slijep

KRUH

dobar kao kruh A

jako dobar, blag, velikodušan

potreban kao kruh A

prijeko potreban

KRUŠKA

pasti / padati kao zrela kruška B

nespretno pasti / padati

KRV

crven kao krv A

izrazito crvene boje /o predmetu/

KUĆA

osjećati se kao kod <svoje> kuće B

dobro i ugodno se osjećati na određenom mjestu

srušilo se (srušit će se) kao kuća (kula) od karata B

srušilo se (srušit će se) brzo i lako

velik kao kuća A

jako velik /o predmetu/

KUGA

bojati se kao kuge *koga, čega* B

jako se bojati *koga, čega*

KVOČKA

čuvati kao kvočka piliće *koga, što* C

brižno čuvati *koga, što*, izuzetno paziti *na koga, na što*

LAV

boriti se kao lav (lavica) A

hrabro se boriti

hrabar kao lav (lavica) A

vrlo hrabar

šetati (hodati) kao lav u kavezu B

nervozno šetati gore-dolje

LED

hladan kao led B

vrlo hladan /o rukama, o nogama, o piću itd./

LIMUN

iscijeden kao limun B

jako iscrpljen /o osobi/

žut kao limun A

1) izrazito žute boje; 2) žut u licu, nezdrave boje lica

LISICA

lukav kao lisica A

vrlo lukav

LIST

drhtati (tresti se) kao list B

jako drhtati

LOJ

ide kao po loju što C

stvari se odvijaju glatko (bez problema)

LUD

kao lud [juriti, raditi, smijati se itd.] B

intenzivno, mnogo, jako [juriti, raditi, smijati se itd.]

MAČAK

vrtnuti se (motati se, obilaziti) kao mačak oko vruće kaše *oko koga, oko čega*

C

neodlučno se vrtjeti *oko koga, oko čega*, bojati se približiti (pristupiti) *komu, čemu*, biti neodlučan (pretjerano oprezan)

MAČKA

prebiti (pretući) kao mačku *koga* B

žestoko istući *koga*

MAGARAC

tvrdoglav kao magarac A

vrlo tvrdoglav

MAGLA

vidjeti kao kroz maglu koga, što B

nejasno vidjeti koga, što

MAGNET

privlačiti kao magnet koga, što B

jako privlačiti koga, što

MAJKA

<gol> kao od majke rođen C

potpuno gol

MAK

crven kao mak A

izrazito crvene boje /o predmetu/

MARIJA

držati se kao drvena Marija C

ukočeno se držati, usiljeno (neprirodno) se ponašati

METAK

izletjeti / letjeti (pojuriti, juriti, projuriti i sl.) kao metak B

naglo velikom brzinom) izletjeti / letjeti (pojuriti / juriti, projuriti i sl.)

MIŠ

gol (siromašan) kao crkveni miš C

jako siromašan, koji ničega nema

mokar kao miš A

potpuno mokar, pokisao

pokisnuti kao miš B

biti potpuno mokar od kiše, jako pokisnuti

MORE

slan kao more A

pretjerano slan

MRAV

ima kao mrava *koga* B

ima u velikom broju *koga*

MUNJA

kao munja iz vedra neba B

neočekivano, nenadano, naglo

pojuriti / juriti (projuriti i sl.) kao munja (strijela) B

naglo (velikom brzinom) pojuriti / juriti (projuriti i sl.)

NAMAZANO

ide kao namazano (podmazano) *što* C

stvari se odvijaju glatko (bez problema)

NARUČEN

doći / dolaziti kao naručen C

doći / dolaziti u pravi čas

NASLIKAN

izgledati kao naslikan B

prekrasno izgledati

NAVIJEN

govoriti (pričati i sl.) kao navijen C

govoriti (pričati i sl.) mnogo (bez prekida)

NEBO

plav kao nebo A

svijetloplave boje /o očima/

razlikovati se kao nebo i zemlja B

ne biti nimalo slični, potpuno se razlikovati

NOV

kao nov B

odmoren, ponovno svjež, pun životne energije, zdrav

NOŽ

oštar kao nož (sjekira) A

vrlo oštar /o predmetu/

OČENAŠ

znati kao očenaš C

odlično znati, znati napamet

OKAMENJEN

stati / stajati kao okamenjen C

stati / stajati nepomično, ne moći se pomaknuti od zaprepaštenja, od straha, od iznenađenja

OKO

čuvati kao oko (oči) u glavi koga, što B

paziti na koga, na što, s velikom se pažnjom odnositi *prema komu, prema čemu*

PAKAO

vruće je kao u paklu B

nesnosno je vruće

vrućina kao u paklu B

nesnosna vrućina

PAPIGA

ponavljati kao papiga B

neprestano ponavljati jedno te isto bez razumijevanja

PAPRIKA

crven kao paprika A

crven od uzbuđenja, jako ljut

ljut kao paprika A

jako ljut /o osobi/

pocrvenjeti kao paprika B

jako pocrvenjeti /od ljutnje/

PARADAJZ

crven kao paradajz A

crven od stida (od neugodnosti)

pocrvenjeti kao paradajz B

jako pocrvenjeti /od stida, od neugodnosti/

PAS

gladan kao pas (vuk) A

jako gladan

istući kao psa *koga* B

jako istući *koga*

kao pas na lancu B

bez slobode, zavisan *od koga*

lagati kao pas A

mnogo lagati

ljubomoran kao pas A

jako ljubomoran

ljut kao pas A

jako ljut /o osobi/

naraditi se (namučiti se) kao pas B

biti izmučen nakon duga i naporna posla

nervozan kao pas A

jako nervozan

slagati se kao pas i mačka B

nikako se ne slagati, stalno se svađati

ubiti kao psa *koga* B

bezobzirno (bez okolišanja) ubiti *koga*

umoran kao pas A

jako umoran

vjeran kao pas A

jako vjeran

žao je kao psu *komu* B

jako je žao *komu*

PČELE

ići kao pčele na med B

otimati se o što, oduševljeno ići, hrliti

PEKMEZ

jasno kao pekmez B

potpuno jasno

PELIN

gorak kao pelin B

jako gorak

PERO

lagan (lak) kao pero A

vrlo lagan

PLADANJ

leži kao na pladnju C

vidljivo je, očigledno je

PLOT

držati se kao pijan plota *koga, čega* C

1) ne odvajati se *od koga, od čega*, uporno slijediti *koga, što*; 2) uporno ostajati pri svom

PLJEVA

imati kao pljeve *čega* C

imati u izobilju *čega*

POKISAO

kao pokisao B

1) jadan, potišten; 2) jadno, potišteno

POKOŠEN

pasti kao pokošen C

naglo pasti, srušiti se

PREPORODEN

kao preporođen C

pun životne energije, svjež, čio

PRIČA

ima kao u priči *koga, čega* B

ima u velikom broju *koga, čega*, ima u izobilju *čega*

kao u priči B

1) lijep, izvanredan; 2) lijepo, izvanredno

PRST

biti kao prst i nokat <*s kim*> B

biti blizak (prisan) <*s kim*>

sam kao prst B

potpuno sam, osamljen

znati (poznavati) kao svojih pet prstiju *koga, što* B

odlično znati (poznavati) *koga, što*

PRUT

drhtati (tresti se) kao prut <*na vodi*> C

jako se tresti, jako drhtati

PTICA

jesti kao ptica (vrabac) A

vrlo malo jesti

lak kao ptica A

1) jako brz; 2) jako lagan, koji se lako kreće

<slobodan> kao ptica <na grani> A

potpuno slobodan, nezavisan

PUH

sit kao puh B

potpuno sit

PURAN

kao puran [hodati, ponašati se itd.] B

uobraženo, umišljeno, napuhano [hodati, ponašati se itd.]

PUŽ

spor kao puž A

vrlo spor

vući se (miljeti) kao puž B

vrlo se sporo kretati

RAK

crven kao rak A

jako crven /od neugodnosti, od sunčanja/

napredovati kao rak B

nazadovati, ići unazad

pocrvenjeti kao rak B

jako pocrvenjeti /od neugodnosti, od sunčanja/

RIBA

osjećati se kao riba na suhom B

biti u teškoj situaciji, loše se osjećati

osjećati se kao riba u vodi B

vrlo se dobro snalaziti u određenoj situaciji, izvrsno se osjećati

svjež kao riba A

čio, odmoren, svjež

šutjeti kao riba A

ništa ne govoriti, znati čuvati tajnu

RIS

bijesan (ljut) kao ris (vrag) A

jako ljut, pun bijesa

ROG

mračno (tamno) kao u rogu C

jako (potpuno) mračno

mrak kao u rogu C

potpuni mrak

slagati se kao rogovi u vreći C

nikako se ne slagati

ROSA

mlad kao rosa B

vrlo mlad

mlad kao rosa u podne B

star, stariji, ne baš mlad

RUKA

prošlo je kao rukom odneseno C

brzo je izliječeno, nema više bolesti, više ništa ne boli koga

RUKAV

sipati (istresti) <kao> iz rukava C

govoriti o čemu s lakoćom, pokazivati izvrsno znanje

RUS

ima kao Rusa koga B

ima u velikom broju *koga*

SALIVEN

pristaje (stoji) kao saliven komu C

odlično pristaje *komu što* /o odjeći, o obući/

SAN

kao u snu B

1) nejasno, mutno; 2) divno, ugodno

sjećati se kao kroz san B
nejasno (mutno) se sjećati

SARDINA

zbijeni (nabijeni) kao sardine B
jako stisnuti, zbijeni /u nekoj prostoriji, u prijevoznom sredstvu/

SAT

točan kao <švicarski> sat B
jako točan /o osobi/

SIR

kao švicarski sir B
pun propusta (rupa) /o tekstu zakona/

SJEKIRA

plivati kao sjekira B
ne znati plivati

prost kao sjekira B
jako prost, nepristojan

SJENA

izgledati kao sjena B
biti vrlo slab, biti mršav

pratiti kao sjena *koga* B
neprestano pratiti (slijediti) *koga*

SKAMENJEN

stati / stajati kao skamenjen C

nepomično stati / stajati, ne moći se pomaknuti / pomicati /od zaprepaštenja, od straha, od iznenađenja/

SLAVUJ

pjevati kao slavuj A

prekrasno pjevati

SLON

zijeovati kao slon B

jako zijeovati, zijeovati širom otvorenih usta

SMRT

izgledati kao smrt na dopustu C

izgledati bolesno (loše, ispijeno)

zaboraviti kao na smrt na koga, na što C

potpuno zaboraviti na koga, na što

SNIJEG

bijel kao snijeg A

izrazito bijele boje /o predmetu/

mariti kao za lanjski snijeg za koga, za što C

nimalo ne mariti za koga, za što, ne obazirati se na koga, na što, zaboraviti na koga, na što

stalo je kao do lanjskog snijega *komu do koga, do čega* C
nije nimalo stalo *komu do koga, do čega*, ignorirati *koga, što*

SRNA

plah kao srna B

vrlo plah, plašljiv

STIJENA

čvrst kao stijena A

postojan, čvrstih stavova

STRAŠILO

izgledati kao strašilo C

ružno izgledati /o osobi/

STVOREN

biti kao stvoren *za koga, za što* C

potpuno odgovarati *komu, čemu*, odlično pristajati *komu, čemu*

SUNCE

čekati kao ozebao sunce *koga, što* C

čekati kao svoj spas *koga, što*

čist kao sunce B

potpuno čist

SUZA

bistar kao suza B

vrlo bistar /o tekućini/

čist kao suza B

1) čist, bez nepoželjnih primjesa /o vinu, o rakiji itd./; 2) potpuno čist, bez zrnca prašine; 3) posve jasan, neosporan

jasan kao suza B

posve jasan, neosporan

SVETINJA

čuvati kao svetinju *koga, što* C

vrlo brižljivo čuvati *koga, što*

SVIJEĆA

ravan kao svijeća A

izrazito uspravan /o osobi/

stajati kao svijeća B

uspravno se držati, biti vrlo uspravan

SVILA

mek (mekan) kao svila A

1) jako mekan; 2) vrlo popustljiv

SVINJA

jesti (žderati) kao svinja B

mного, halapljivo i nepristojno jesti

prljav kao svinja A

jako prljav

udebljati se kao svinja B

jako se udebljati

ŠAKA

<to je> kao šaka u oko B

<to je> neprimjereno (neodgovarajuće, loše)

ŠALA

kao od šale [učiniti *što* itd.] B

s lakoćom, lako, bez problema [učiniti *što* itd.]

ŠEĆER

sladak kao šećer A

lijep, mio /o djetetu/

ŠIBA

tresti se kao šiba <na vodi> C

jako drhtati, jako se tresti

ŠIPAK

pun kao šipak <koštica> B

potpuno pun, nabijen

TELE

gledati (buljiti, blenuti) kao tele <u šarena vrata> C

zapanjeno (začudeno, tupo, bez razumijevanja) gledati

TOP

gluh kao top B

potpuno gluh

odgovoriti / odgovarati (ispaliti i sl.) kao iz topa B

odgovoriti / odgovarati (ispaliti i sl.) bez oklijevanja (bez razmišljanja)

TORANJ

visok kao toranj A

vrlo visok /o osobi/

TORNADO

uletjeti (upasti i sl.) kao tornado B

velikom brzinom ući (uletjeti i sl.)

TRAKA

kao na traci (tekućoj vrpici) C

neprestano, stalno

TRNJE

provesti se kao bos po trnju C

loše se provesti, nastradati

TRUT

živjeti kao trut B

lijeno živjeti, živjeti ne radeći ništa (čekajući da drugi obave posao)

TVOR

smrdjeti (zaudarati i sl.) kao tvor B

jako smrdjeti

UGLJEN

crn kao ugljen A

izrazito crne boje

UKOPAN

stati / stajati (ostati, zaustaviti se) kao ukopan B

stati / stajati na mjestu, ne maknuti se / ne micati se s mjesta /od straha, od iznenađenja, od zaprepaštenja/

VATRA

čuvati se (bojati se) kao žive vatre *koga* B

bojati se *koga*, izbjegavati *koga*, kloniti se *koga*

VELIK

kao veliki B

bez problema, još kako, s najvećim užitkom

VIHOR

uletjeti (banuti) kao vihor C

velikom brzinom uletjeti (pojaviti se)

VJEČNOST

dug kao vječnost B

jako dug, predug, rastegnut

VJETAR

dojuriti (izjuriti i sl.) kao vjetar B

dotrčati (istrčati) velikom brzinom

VODA

rasti kao iz vode B

naglo rasti

VOL

istući / tući (namlatiti / mlatiti) kao vola u kupusu koga C

jako istući / tući *koga*

raditi (tegliti) kao vol B

naporno i mnogo raditi

VRAG

bojati se kao živog vruga koga B

jako se bojati *koga*, zazirati *od koga*

zao kao vrag A

jako zao, pakostan

ZAKLAN

zaspati / spavati kao zaklan B

tvrdo zaspati / spavati

ZALIVEN

šutjeti kao zaliven C

1) uporno šutjeti; 2) znati čuvati tajnu, ne izdavati tajnu

ZEC

plašljiv kao zec A

jako plašljiv

spavati kao zec B

spavati lakim snom, imati lak san

trčati (jurit) kao zec B

vrlo brzo trčati

ubiti (upucati) kao zeca *koga* B

ubiti bezobzirno (bez okolišanja, bez milosti) *koga*

ZEMLJA

pojaviti se kao iz zemlje B

nenadano (odjedanput) se pojaviti

ZID

šutjeti kao zid B

ništa ne govoriti, ništa ne odavati

ZJENICA

čuvati kao zjenicu oka *koga, što* B

brižno čuvati *koga, što*

paziti kao na zjenicu oka *na koga, na što* B

jako paziti *na koga, na što*

ZLATO

čist kao zlato B

visokih moralnih kvaliteta, besprijekoran

ZMAJ

kao zmaj B

1) odlično, izvrsno; 2) odličan, izvrstan

ZMIJA

ljut (bijesan) kao zmija B

jako ljut /o osobi/

hladan kao zmija B

1) jako hladan /o rukama, o nogama/; 2) bezosjećajan

siktati kao zmija C

biti jako ljut, siktati od bijesa

skrivati (kriti) kao zmija noge koga, što C

držati u tajnosti što, skrivati od drugih koga, što

ZOMBI

ponašati se kao zombi B

biti izmanipuliran, nesvjesno činiti što, čudno se ponašati

ZVRK

brz (hitar) kao zvrk C

vrlo okretan, brz, izrazito nemiran

ŽABA

napuhavati se kao žaba B

praviti se važan

ŽERAVICA

VRTJETI SE KAO NA ŽERAVICI C

biti uznemiren (nervozan)

ŽNORICA

IDE KAO PO ŽNORICI ŠTO C

ide glatko, nema nikakvih poteškoća